

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

Růžena Hotová, 29. 7. 1921 – 1. 10. 2015

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Autor práce: Romana Antlová

Studijní obor: B 7508 – Sociální a charitativní práce

Ročník: 3. ročník kombinovaného studia

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne: 26. 3. 2017 v Českých Budějovicích

Romana Antlová

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Tomáši Vebrovi za odborné vedení a cenné rady, dále pak paní Libuši Semecké a Lucii Bolechové za užitečné zdroje a informace.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vzpomínky.....	8
1.1 Tatínek nám vypravuje	8
1.2 Vražice – nový domov	12
1.3 Rodný dům.....	14
2 Poutní místo Kájov	16
2.1 Začátek v Kájově	16
2.2 Nový domov	19
2.3 Dětství v Kájově	20
3 Těžký život	21
3.1 Rodina se začíná rozpadat.....	22
3.2 Začíná se něco měnit.....	23
3.3 Vyhlášení mobilizace.....	24
4 Bylo září 1938.....	26
4.1 Příchod okupantů	26
4.2 Hitlerova návštěva Českého Krumlova	27
4.3 Zásobování.....	28
4.4 Totální nasazení	29
4.5 Letecké nálety	29
4.6 Útěk poražených	30
4.7 Konec války	31
5 První Američané	32
5.1 Američané.....	32
5.2 Německá divize.....	33
5.3 Život s Američany	33
5.4 Setkání po letech.....	34
5.5 Likvidace zajateckého tábora.....	35
5.6 Vlasovci	35
5.7 Likvidace skladu zbraní	36
5.8 Bezvládí	36
6 Přišli Rusové.....	37
6.1 Pohroma.....	38
6.2 Národní správci – komisaři.....	38
6.3 Zážitek z lágru	39
6.4 Konec starého zaměstnání	39
7 Návrat Čechů	40

7.1 Noví osídlenci	41
7.2 Záhorkov	42
7.3 Další rok uběhl.....	43
7.4 A život jde dál.....	44
7.5 Přišel únor	44
Závěr	46
Seznam literatury	48
Literární zdroje	48
Elektronické zdroje	48
Seznam zkratk.....	50
Seznam příloh	51
Přílohy	
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je život paní Růženy Hotové, rozené Neuberg, která žila v letech 1921 – 2015. Tato žena prožila 2. světovou válku, únor 1948 i dobu komunismu. Byla dobrou dcerou, sestrou a posléze i manželkou. Nikdy nebyla matkou. Osud jí děti nedopřál. Paní Růžena Hotová byla sestrou mého dědy.

Důvodem, proč jsem si zvolila právě toto téma, je na straně jedné obdiv a nekonečná úcta k této ženě a na straně druhé snaha sledovat její život v kontextu s „velkými dějinami českého národa“. Osud jedince, v tomto případě Růženy Hotové, je pro mne jakýmsi „mikrosvětem“, který je zasazen do oněch „velkých dějin“ národa a republiky. V práci se rovněž zaměřím na spolužití Čechů a Němců v pohraničí a na to, jak nahlíželi příslušníci těchto národů, které společně po generace žily na jednom území, na určité dějinné události. Ráda bych se ve své bakalářské práci věnovala té části života Růženy Hotové, která zahrnuje dobu od jejího narození po únor 1948. Období od nástupu fašismu, 2. světová válka, následovaná dramatickými událostmi v únoru roku osmačtyřicátého. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o období důležité nejenom pro paní Růženu Hotovou, ale toto období se nasmazatelně zapsalo i do dějin celého českého národa, neboť krutě poznamenalo nejednu rodinu, ať už českou nebo německou a nejen místa, kde paní Růžena prožívala své dětství a mládí.

Růžena Hotová se narodila v dnes již zaniklé vesničce Vražice dne 29. 7. 1921 do rodiny Josefa Neuberga a jeho ženy Anny jako šesté z osmi dětí. Její otec byl hospodář, maminka se obětavě starala o početnou rodinu a domácnost. Rané dětství prožila ve Vražicích, kde začala chodit do školy. Později se rodina přestěhovala do Nového Křenova, kde paní Růžena prožila celý svůj dlouhý, naplněný život.

Před samotným započítím vlastní práce, jsem si shromáždila materiály, ze kterých jsem čerpala. Těmito zdroji jsou v první řadě Vzpomínky, které paní Růžena Hotová sepisovala několik let, a které dokončila na sklonku svého života. Získala jsem je z pozůstalosti po její smrti v roce 2015. Jednalo se o osobní archiv, který zahrnoval fotografie a písemnosti, které paní Růžena Hotová odkázala mé mamince. V těchto písemnostech jsem rovněž našla informace týkající se narození a úmrtí rodičů a sourozenců paní Hotové. Druhým významným zdrojem je Kronika obce Nový Křenov z let 1918 (od vzniku Československé republiky) - 1949, kterou psal místní starousedlík a kronikář Jan Valentin. Kronika byla původně psána německy, do češtiny byla přeložena v roce 1962 P. Janem Strakou, farářem v Kájově. Kroniku jsem získala od paní Libuše

Semecké, dlouholeté matrikářky obce Kájov, která mi věnovala její kopii. Dalšími zdroji, které použiji při zpracování práce, jsou svazky XIII, XIV a XVa Velkých dějin zemí koruny české, dále 750 let Kájova a Dějiny českých zemí.

V průběhu zpracování budu sledovat, jak jsou různé dějinné události interpretovány různými autory a zda se fakta, uvedená v odborné literatuře, shodují s textem uvedeným ve Vzpomínkách Růženy Hotové a Kronice Jana Valentina. Aby nebyla narušena kontinuita vzpomínek, budu uvádět historická fakta z odborné literatury formou poznámek pod čarou.

1 Vzpomínky

1.1 Tatínek¹ nám vypravuje

Byl slunečný, ale mrazivý den, když jsem se se svými kamarády Franzem a Johannem vracel z války². Všichni jsme se těšili domů, a tak nám cesta z Grazu přes Vídeň rychle ubývala. V Budějovicích jsme se rozloučili. Oba byli z vesnice na Krumlovsku. Na Franze čeká v Kladenském Rovném ve velkém statku žena s třemi syny, na Johanna v Křenově jen žena. Mluvili jsme česky, já německy neuměl. Oba mne přemlouvali, abych se na Krumlovsku usadil – vždyť je tu tolik hospodářství, která ve válce ztratila hospodáře, válka si vybrala krutou daň. Odmítal jsem, doma na Sedlčansku mne čeká milovaná Anička³ a pět dětí. Milka, Jarda a Mařenka, Frantík – nejmladšímu Stáňovi⁴ je teprve rok, toho jsem Aničce zanechal před dvěma roky, při posledním „urlaubu“. Jak to mohla takhle mladá, statečná žena zvládnout? Odstěhovala se z Vysoké do Kosovy Hory ke své matce výměnkářce. Malá chaloupka, dvě místnůstky, dvě okénka. V chlévě kravka. To vše mi nyní probíhalo hlavou. Konečně Budějovice! Nádraží plné Sokolů ve stejnokrojích. Očekávali příjezd T. G. Masaryka⁵, ale nebyl čas na uvažování. Rozloučili jsme se, snad se ještě někdy uvidíme.

¹ Tatínek je otec Růženy Hotové, narozený 18. 3. 1882 zemřel 28. 2. 1968, původním povoláním pekař, po návratu z 1. světové války hospodář a provozovatel hostince.

² Dne 28. června 1914 padly v bosenském Sarajevu výstřely osudné nejen rakouskému následovníkovi trůnu Františku Ferdinandovi d'Este, ale i velké části tehdejšího světa. Prakticky ihned po činu vešla v platnost řada diplomatických smluv vedoucích k rozpoutání prvního světového válečného konfliktu. Jednotlivé státy se postavily proti sobě, rozhořely se boje. Na nové poměry musela reagovat i česká společnost (RANDÁK 2016: 256).

Večer 27. října 1918 telefonoval delegát Národního výboru (NV) ve Vídni V. Tusar do Prahy, že vojenské zhroucení monarchie je přede dveřmi. Příští ráno se sešlo v Praze za nepřítomnosti v zahraničí dlejšího K. Kramáře a dalších činitelů zastupující vedení NV. Později dopoledne (28. října 1918) byl na vývěsce národní politiky vyvěšen text nóty, kterou předchází večer zaslal ministr zahraniční monarchie G. Andrassy prezidentovi USA W. Wilsonovi. Opakovala nabídku na příměří s tím, že přijímá i rozšířené Wilsonovy požadavky „O právech národů Rakousko-uherských, zejména o právech Čechoslováků a Jihoslovanů“ (KLIMEK 2000: 15).

³ Anna Neubergová (roz. Postová) je matka Růženy Hotové, narozená 29. 1. 1887, zemřela 10. 2. 1954.

⁴ Milka: 23. 12. 1906 – 27. 8. 1969, Jaroslav: 18. 4. 1908 – 4. 12. 1977, Marie: 5. 4. 1910 – 14. 6. 1997, František: 7. 10. 1912 – 28. 3. 2003, u Stanislava je znám pouze rok narození 1915.

⁵ 20. 12. 1918 uvítali Českobudějovičtí prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka (1850—1937), který se ve městě zastavil při návratu z exilu. Za silné sněhové vánice přijel z nádraží na radnici, kde ho pozdravil

Spěchal jsem na vlak ku Praze a oba němečtí přátelé čekali na vlak do Krumlova. Byl pro ně novinkou – i když jezdil již 20 let, oni ho nikdy nepoužili. Byli nejdále v Krumlově a tam se chodilo pěšky. I oni se v Kájově rozloučí a uvidí se v neděli po mši svaté v Kájově, kam se oba vypraví.

I když jsem byl vyučený pekař, pracoval jsem, kde se dalo. Tak ubíhaly dny a najednou hle! Dopis od Johanna. Johann mi píše, že asi v 10 km vzdálené vesnici je na prodej hospodářství. Je to vesnice, kam se provdala jeho sestra Agnes. Uvažoval jsem – vždyť nemám, čím bych zaplatil. Ale těžký denní shon mne stále nutil, abych se v myšlenkách vracel k Johannovi a jeho volnému hospodářství. Vypravím se tam a uvidím! A tak jsem jednoho dne léta Páně 1919 vystoupil z vlaku v Kájově. Malé nádraží s výtopnou, schované z jedné strany v lese, z druhé strany loukou a potokem. Na kopci kostel, z jeho jedné strany pod doškovou střechou německá škola, z druhé strany bývalý klášterní hospic, dnes hospoda u Setzů. Ptal jsem se na cestu do Křenova. Ukázali mi druhý kopec s kapličkou a štíhlou lipkou. Tu se cesta rozdvojovala. Úzká, polní, lemovaná ovocnými stromy, vedla do polí ke druhé kapli. Druhá, rovněž polní, vedla do Křenova. Po obou stranách byly špalíry. Z pravé strany smrkový, z levé dubový. Kolem panského dvora jsem došel do Křenova. Když jsem se ptal po příteli Johannovi, nikdo ho tady neznal. Tady se jmenoval Strohsneider! Druhý den jsem se s Johannem vydal do Prosnitz (Vražice). Když jsme v Havaldě kolem kaple vyšli ze zátočiny, objevila se před námi po pravé straně vesnička jako v pohádce. Celá bílá, v rozkvetlých stromech, se tulila do tmavých lesů. Za ní se vysoko vypínal Velký Plešný. Když mi Johann řekl, že v Krumlově je Česká záložna, která půjčuje a podporuje české osídlence, bylo rozhodnuto! Něco seženu a něco si vypůjčím. Když jsem se vrátil do Kosovy Hory, Anička ani babička moje nadšení nesdílely. Nepůjdou přeci mezi Němce! Ale konečně jsme se dohodli, že se přestěhujeme. A tak jsem do jednoho vozu nákladního vlaku naložil vše, i naši kravku. V Kájově nás ale čekalo překvapení. Čekaly na nás dva žebřiňáky, každý tažený párem silných koní. Můj přítel Johann se svým švagrem Irihanzelem. Nikdy jsem se nedozvěděl, jak se vlastně tento bohatý sedlák a nyní můj soused jmenuje. Tak se moje rodina stala součástí této vesnice. Mrzelo mne, když Jardovi říkali Jacob a Stáňovi Stano. Doma jsme jim ovšem říkali pravými jmény. Pro ně byla tato jména cizí.

A. Zátka s biskupem J. Hůlkou. Noc strávil v železničním vagonu na českobudějovickém nádraží a další den pokračoval do Prahy. (Rok 1918. *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/rok-1918>).

Na dolním konci vesnice byl také nový hospodář, který se sem přistěhoval ze šumavské Lenory. Stejně jako já, koupil statek po padlém hospodáři. Představil se mi jako Nawara, ale pro celou vesnici byl Jany, jako já Matschi. To byla původní jména osídlenců při zakládání osady v roce 1483. Snad proto, že tu byl také nový, jsme se spřátelili. Naše děti se s vesnicí brzy spřátelily a také se naučily německy. Horší to bylo se školou. Škola byla ve vedlejší vesnici ve Vitěšovicích, ale německá.

V loni však otevřeli ve Chvalšínách jednotřídku pro děti soudních, četnických a poštovních rodin. Tyto úřady byly obsazovány výhradně Čechy, co se později ukázalo jako nedobré a nespravedlivé. Do této školy chodily děti různého věku a třída byla rozdělena po lavicích. Rozhodl jsem se tedy, že se nedá nic dělat a děti budou chodit do Chvalšín. Ale tu jsem narazil. Ne u sousedů, ale u chvalšinských mladíků. Čekávali na ně za hřbitovem a honili je po polích a lesích, takže jsem jim musel chodit naproti. Ale i oni se umoudřili, když jsem své dva syny Františka a Stánu dal do německé školy ve Vitěšovicích. Stáňa byl velmi slabý, cestu do Chvalšín by nezvládal a Frantík se naučí německy číst a psát. Budeme tam s nimi žít asi celý život, ale mýlil jsem se. Starý hospodář již pole neosel, neměl zájem ani sílu, takže žně letos nebudou. Ale jíst se musí! Začal jsem tedy obchodovat s dobyt看em, než začnou polní práce. Co jsem nakoupil, vodil jsem se synem Františkem do Budějovic na jarmark. Cesta tam nám trvala celý den, takže jsme byli tři dny na cestě. Byl jsem však nucen tyto cesty podnikat, abych uživil rodinu a dostal splátkám v záložně. Nebyl jsem však sám, kdo si tento tvrdý způsob života vyvolil. Tak se v každé vesnici usadil nový hospodář – bylo však také zapotřebí hospodyně. Česká děvčata do Němec nechtěla, vzal si tedy Němku, která se většinou přizpůsobila. Skoro v každé vesnici byl nějaký nový osídlenec. Ale byli i tací, kteří se sem přišli schovat. Franěk, bývalý poštmistr pro zpronevěru, do Bezděkova. V Bezděkově našel také úkryt bývalý soudce z Bíliny Vaško, který zpronevěřil sirotčí pokladnu. Tady žil se svou družkou Šustovou. Paní sedlačila, kouřila dýmku a později jí pomáhaly její tři děti, syn a dvě dcery. Pan soudce nikdy nepracoval, a tak se z velkého statku stalo jen malé hospodářství. V naší vesnici byl v každém statku pár silných, netolických koní. S těmi se podle potřeby pracovalo na polích a v zimě se tahalo dřevo z okolních lesů, které se vozilo na nádraží do Kájova, pro papírnu ve Větrní. Musím říci, že zdejší sedláci měli více lesů než půdy orné. Jediný, kdo koně neměl, byl můj souseď Jany. Každý rok vychoval pár silných volů, kterými zvládl všechny práce, a ještě je dobře zpeněžil. V zimě v lese také porážel, ale jen stromy resonanční a pak ty, které mohl použít na výrobu lubu na síta. Svou čeleď jejich výrobou pak celou zimu zaměstnával, aby je na jaře odvezl na dráhu

do Kájova. Tak utekl první rok a začaly nové práce a s nimi také nové starosti, se kterými jsem si hravě poradil. Polí bylo málo, hlavně pastvin a lesů. Rozhodl jsem se, že zúrodním paseku nad kapličkou. Zřejmě 1 ha pole, které časem zarostlo náletem. Dal jsem se do práce, celé jsem překopal – pomáhaly i děti a zasázel jsem brambory, které jsem přivezl ze Sedlčanska. Celá vesnice se chodila pak dívat na velkou úrodu a každý chtěl sadbu. A tak do naší vesnice přišly brambory, kterým jsme říkali „hasije“.

Tak se moje rodina přizpůsobovala životu vesnice, ale já, ani moje Anička, jsme se jejich jazyku nikdy nenaučili. Když pak v roce 1923⁶ byla založena Národní jednota pošumavská, bylo naší povinností zúčastňovat se všeho, co pořádala. Z výtěžků jsme podporovali děti v českých školách vánoční nadílkou. Tak jsem se seznámil se správcem Schwarzenberského dvora v Křenově, Milisdörferem, který mne přemlouval k tomu, abych si koupil díl pole v Kájově, které kníže, v rámci pozemkové reformy, prodává a usadil se tady s ohledem na své děti, které již dnes přebírají zvyky vesnice. Staňte se oázou pro české obyvatele Šumavy – v Kájově již stojí nová česká škola. Dvoutřídku a vedle nový dům pro železničáře s devíti byty. Měl jsem v té době čtyři školáky – a tady k nim přibyla ještě Růžena, Josef a Václav⁷. To rozhodlo! Vybral jsem si 15 ha lán pole, který kdysi patřil mlynáři Bláhovi.

Chtěl jsem si postavit docela malé hospodářské budovy dole u potoka pod kaplí svaté Anny, ale osud rozhodl jinak. Kníže daroval Národní jednotě pošumavské stavební parcelu pro její stánek na rozcestí u vysoké lípy. Ale NJP⁸ neměla na stavbu peníze, vždyť vznikla teprve před čtyřmi roky. Hledala tudíž někoho, kdo by tento stánek postavil. Protože jsem byl tenkrát více vlastencem nežli hospodářem, souhlasil jsem se stavbou, parcelu jsem ovšem musel knížeti zaplatit. Svého rozhodnutí jsem posléze litoval, ale nedalo se již nic dělat. Tak jsem začal stavět. Pomocnicemi mi byly ženy železničářů, paní Perníková a Kortusová, které pomáhaly ve Vražicích, kde hospodařila Anička

⁶ Dne 1. července 1923 proběhla 1. česká zahradní slavnost, na kterou byl z Českých Budějovic vypraven dokonce zvláštní vlak. Dne 9. února 1824 se zde konal první český ples a u jednoho nezůstalo. V roce 1928 dostala NJP od knížete Schwarzenberga pozemek pro výstavbu budovy a iniciovala tak stavbu české restaurace se sálem, a protože neměla na výstavbu finance, oslovila svého člena Josefa Neuberga, který budovu postavil (HAVLICE, ŠIMŮNEK, LAVIČKA, 2013: 310).

⁷ Růžena: 29. 7. 1921 – 1. 10. 2015, Josef známe pouze přibližný rok narození 1925 nebo 1926, Václav rok narození 1928.

⁸ NJP - Národní jednota pošumavská – celozemská organizace pro posílení kulturního a politického vlivu českého etnika v jazykově smíšených oblastech Pošumaví.

s babičkou. Syn Jaroslav a dcera Marie pracovali se mnou na stavbě. Dceru jsem obdivoval, kde to mladé, útlé stvoření bere sílu. Celý den s putnou malty na zádech šplhala po žebříku a večer se uměla ještě smát. S námi současně stavěli Petrášek, Kupeček, Pouzar a Kozel. Koupili rovněž díl pole od knížete, všichni byli kromě Pouzara jeho zaměstnanci. Pouzar měl již stavbu pod střechou a nám nabídl nocleh ve stodole, kde měl již první sklizeň. Tak jsme měli střechu nad hlavou, než budeme mít vlastní. O stravování se nám starala Anička, každý druhý den posílala Františka s naloženým košem všeho, co dům dal, dcera Marie nám pak jídlo ohřívala na malých kamínkách v budoucí kuchyni. Dalších zájemců – Čechů o stavbu nebylo, stavěli tedy dělníci Spirových papíren – Němci. Tak byla obě pole, která dal kníže v rámci pozemkové reformy k dispozici, zastavěna a vznikla nová osada Nový Křenov, která byla součástí obce Křenov. Tak jsem na Šumavě se svou rodinou zapustil kořeny (HOTOVÁ 2012: 3).

1.2 Vražice – nový domov

Území Šumavy bylo známo již Římanům. Říkali mu Severní les, a že tu žijí barbaři, se kterými se stále utkávali v boji. Sídli tu Keltové i Germáni. Zasahovala sem říše Quadů, pronikly sem i kmeny Zimbrů a Teutonů. Koncem tisíciletí patřilo toto území Slavníkovcům, po jejich vyvraždění v roce 995 Přemyslovcům. V této době dochází k velkému osídlení tohoto kraje a nemalou úlohu tu později přebírají Rožmberkové. Ti povolali v roce 1495 z Rakousko-bavorských zemí rodiny, aby tato území osídlily a zúrodnily. Tak vznikla moje rodná vesnice, když osídlenci postavili podlouhlou vesnici s deseti statky, zcela typickou pro tato osídlování. Vesnice sahala hluboko do lesa Tanenbergu, za kterým se vysoko vypíná Velký Plešný s 1066 metry. Uprostřed vesnice kamenná kašna, do které přitéká samospádem z okolních lesů voda, které jsou jí plny. Kolem kašny stromy, nevím jaké, ale v mé paměti byly již vysoké. Tu byla také stříška na hasičské žebříky a dlouhý vrták na potrubí. Tu každý pověsil, co našel a vzal si ten, co to ztratil. Na konci vsi, při cestě do Havaldy, byla kovárna a pastouška. Naproti, u Oberhanzlů, byla hlubokým úvozem také cesta do Třebovic a na samotu k Baurům, kteří také patřili do vesnice. U této cesty byl statek Oberhanzlů. Měli také hospodu a kupecký krám, ve kterém bylo možno koupit sůl, homolový cukr – homole stála vždy na pultě a Oberhanzl z ní sekáčkem usekával kusy. Dále tu bylo možno koupit balíčkový tabák v hnědém papíru a petrolej. Pivo prodával v litrových láhvích s kovovým uzávěrem. Hosté se tu scházeli jen tehdy, bylo-li něco důležitého k projednání. Nedělní

posezení se sousedy bylo vždy po mši svaté ve Vitěšovicích u Weinmüllerů. Tu se sjednávaly svatby, půjčky, výměny, prodej a vše, co denní život přinášel. Vodovod byl samospádový, do každého statku nejen do světnice, ale i do stáji. Všude byla koryta, tesaná z jednoho kusu kamene. Voda přitékala dřevěným potrubím z okolních strání.

Potrubí si sedláci sami vyráběli a vyměňovali, k tomu sloužil onen dlouhý vrták u hasičských žebříků, který si mohl půjčit každý, kdo ho potřeboval. Takové koryto ve stáji se stalo osudným novému osídlenci Janymu. Utopila se mu v něm jediná dcera Marichen. Celá vesnice se sousedem Janym cítila a malou Marichen vyprovodila do Vitěšovic. Když zemřel dospělý člověk, tak se celá vesnice po tři dny večer scházela u jeho rakve a modlila se. Někdo pak po celou noc s ním zůstával a po třech dnech opět celá vesnice nebožtíka k poslednímu odpočinku do Vitěšovic doprovodila. Vesnice zachovávala starý zvyk, že za rakví chodila vždy s rozsvícenou lucernou osoba nebožtíkovi blízká. Tento zvyk se v Bavorsku na venkově dosud zachovává. Nemocných tu mnoho nebylo. Vše se léčilo bylinkami, kterých byly plné stráně. Když bylinky nepomáhaly, zavolal se doktor Wolf z Chvalšín, který byl více sedlákem než doktorem. Když ani doktor již pomoci nemohl, pak to byla „vůle Boží“ a tu pak přicházel pan děkan Václav Velíšek z Vitěšovic a s ním ministrant, který zvonil vždy, když někoho potkali, aby oznámil, že jdou s Tělem Páně k poslednímu pomazání. Ve svých vzpomínkách ale nesmím zapomenout (jak mám uvedeno v křestním listě) na zkušenou „porodní bábu“ Marii Schnelzenovou z Vitěšovic 33. Obětavá žena, která pomáhala vždy, kde jí bylo třeba. V chudých světnicích i bohatých statcích, bez ohledu na to, zda jí bude zapláceno. Doprovázela vždy kmotru ke křtu a nenechala si ujít pozvání k Weinmüllerům na rosolku. Před křtem i po něm. Rosolka byl zelený bylinný likér, který měl hospodský pro tuto příležitost vždy na skladě. Nevím, kolik rosolek si dopřála při mém křtu, ale zaměnila mé jméno Božena za Rosa. Moje babička prý neuměla německy, přesto si dobře s kmotrou rozuměly. Když se v pozdním odpoledni vracely od křtu, byl jejich česko-německý rozhovor slyšet široko daleko.

Jednou do roka přicházel dráteník, aby tu pobyl celý týden. Spravil všem dřevé hrnce, ucpal každou díрку kouskem plechu a krajáče, hliněné hrnce na mléko, opatřil drátěným obalem, aby se tak snadno nerozbily. Jednou týdně k nám také docházel listonoš z Chvalšín. A s nůsí na zádech, a později se psím spřežením, také hokynář Jakubec z Křemže. Skoupil přebytky vajec, másla, tvarohu, aby to pak na trhu v Budějovicích prodával. Občas se tu stavěl také nějaký řezník, aby nakoupil pro porážku. Tenkrát si každý řezník porážel doma sám, podle potřeby. Když bylo nutno

některé zvíře utratit, zlomilo si nohu anebo došlo ke komplikacím při telení, pozval se řezník, aby ho zabil doma a pak si celá vesnice chodila pro maso, aby ztrátu sousedovi nahradila. Stravování tu bylo velice jednoduché. Ráno kyselá polévka s chlebem, smetanou hospodyně nešetřila – na svačinu tvaroh, ze kterého se dělaly také homolky a skoro každý den uzené maso (špek) se zelím a knedlíkem. Zelí se nakládalo do kamenných sudů. Ráno hospodyně postavila hrncem zelí na kamna, do něho dala vařit maso. Knedlíky byly vždy v zásobě. Kulaté, bramborové, ze žitné mouky. Pro změnu byl někdy hrách, který se sel pro vlastní spotřebu, anebo „šterc“, podobný našemu nákypu a v pátek ještě pečivo. Večer opět kyselka, někdy i brambory na loupačku s kyselým mlékem, které bylo tak husté, že se mohlo krájet. Káva se vařila jen o velkých svátcích anebo při návštěvách. Jednoduché to ale hospodyně neměla. Na svých bedrech nesla starost o celou domácnost, včetně pečení chleba, o celé hospodářství i o děti. Dvakrát do roka se jelo k Bezamkovi do Chvalšín na velký nákup. Byl to poměrně velký obchod. Tady se nakoupilo oblečení pro chasu, kterou byl hospodář povinen oblékat, i pro děti. Nakoupilo se vše, co Oberhanzl neměl, a co hospodyně potřebovala. Jednou do roka, a to po žních se jelo s obilím do mlýna k Barcabovi, také českému osídlenci. Taková byla tato moje vesnice, a tak žila: Nebeneinander, miteinander, durcheinander – vedle sebe, společně, pospolu (HOTOVÁ 2012: 6).

1.3 Rodný dům

Moje vzpomínka patří mému rodnému domu, vesnici, kterou dnes již nevidíme. Posloužila ještě filmařům při natáčení filmu „Dobrý voják Švejk“ a dnes již jen zbytky zdí, jejich základy ukazují, kde kdysi stávala. Tady se lidé rodili, pracovali i umírali. Tady jsem se narodila i já, moje první slova mimo „táta“ a „máma“, která jsou stejná v češtině jako němčině, byla německá. Vzpomínám hlavně na rodný dům. Na rohu při cestě do Vitěšovic pod okny malinká zahrádka, ve které rostla bílá stolistá růže, jinak jen záhonek petržele. Ze zápraží se chodilo do velké předsíně, ve které byly dveře do sednice na půdu, pod nimi do sklepa, na zahradu i do chléva. Obývací světnice, to byla velká místnost, v rohu kamna s pecí, ve druhém rohu rohová lavice se stolem, nad ním visely ve starých rámech obrazy – srdce Ježíšovo a Mariino. Uprostřed starý zčernalý kříž, který tu ještě pověsila zbožná hospodyně již v patnáctém století, kdy byla tato vesnice postavena. Pod křížem polička, na které stála lampička s olejem, na kterém plaval knůtek, který maminka zapalovala při vzpomínce na naše zemřelé. Tady ve vesnici bylo takovéto

světlo zapalováno vždy v sobotu večer v každé rodině. Tento zvyk pocházel z doby osidlování, při vzpomínce na starý domov. Nade dveřmi domácí požehnání – obrázek s andělem strážným a vedle kliky na zdi kropenka se svěcenou vodou. Za kamny pec, na které bylo tak krásně teplo, když venku chumelilo. Vedle byla komůrka, kde spávala babička a schodiště do poschodí. V poschodí jen jedna velká místnost přes celý dům, která sloužila nejen mým bratrům za ložnici, ale i jako sýpka. Ze světnice byly čtyři schody do pokoje nad průjezdem, který se používal jen při návštěvách. Dodnes vidím ty těžké, červené záclony na oknech, stejný ubrus na stole i na vysoko nastlaných postelích. Ve druhém rohu stál starý skleník, který maminka dostala jako dar od Klepetářů – to byl obchodník v Kosově Hoře, u kterého maminka kdysi sloužila. Dále ještě světnička nad výměnkem se zamřížovaným okénkem, kde spaly mé sestry. Takovéto zamřížované okénko bylo v každém statku, kde spala děvčata. K tomuto okénku za nimi chodil ten, koho rády měly a pro kterého zbyl čas až po práci. Výměnek, to byl přístavek u každého domu a sloužil jako obydlí výměnkářům. U nás bydlel bezdětný Kadlec, který docházel za prací do Ondřejova. Jeho žena vypomáhala u nás.

Nejkrásnější byla zahrada. Zvedala se vysoko do lesa Tannenbergu a na stráni rostly jahody trávnice, které jsme s ostatními dětmi navlékaly na dlouhá stébla trav jako korále. A v lese? Tam rostlo tolik hub a nemuselo se chodit daleko. Toho využíval můj bratr František, aby s plným košíkem běžel až do Krumlova do hotelu Růže, odkud se pak s desetikorunou v kapse vracel. On jediný si mohl dovolit koupit mamince šátek. Velký, černý, se žlutými růžemi. Maminka ho stejně nenosila, ale schovávala ho – prý do rakve. Na cestě do Vitěšovic stála v naší zahradě kaplička, zasvěcená Panně Marii, kterou maminka zdobila růžemi z papíru. Bože, to byla krása! Neuměla jsem si krásnější výzdobu představit. U vchodu na zahradu byl ve stráni sklep na řepu a brambory. Ten pod světnicí sloužil jen na uskladnění potravin. Byla v něm studánka, kam sama přitékala voda a zase se ztrácela. Uprostřed zahrady vysoká hruška „ovesnička“, její plody maminka sušila se švestkami v peci po upečení chleba. To byla dobrota! Ploty mezi jednotlivými statky nebyly, takže jsme se snadno dostaly k sousedům Irihanzlům. Ti měli postavenou kůlnu na náradí do stráně, krytou doškami. Lezly jsme na ni a po doškách sjížděly dolů. Přistání bylo vždy bezpečné na nohou, ale běda, když se objevil hospodář. To jsme nečekaly, až odepne pásek a mizely jsme ve švestkovém porostu. To bylo takové švestkové křoví v koutě každé zahrady, o které se nikdo nestaral, a přece tu bylo každý rok plno švestek. Tento kout byl v každé zahradě. Již odmala měl každý z nás své povinnosti, kterým musel dostát. Starat se o to, aby měla hospodyně vždy do čeho zatopit,

krmení drobného hospodářského zvířectva a v neposlední řadě starat se o mladší sourozence. Tak jsme byly již odmala vychovávány pro těžký život naší vesnice (HOTOVÁ 2012: 8).

2 Poutní místo Kájov

Počátky poutního místa v Kájově sahají až do 10. a 11. století, kdy z Pasova do Řezna přišli do země první poslové víry. Již před dobou křesťanskou tu bylo u vodního pramene pohanské obětiště, na kterém svatý Wolfgang postavil ku cti matky boží první dřevěný kostelík, dnes na jeho místě stojí kaple „Zesnutí Panny Marie“. Ale již dříve tudy vedla cesta soumarů ze severu na jih. Jméno Kájov pochází z prvních pramenů, kdy se sem chodili lidé káti, tudíž „Kayov“, jak uvádí staré prameny.

Již ve 12. století byl dřevěný kostelík nahrazen kamennou stavbou většího kostela, dnes poutního. Roku 1263, kdy Přemysl Otakar II. založil klášter ve Zlaté Koruně, a povolal Cisterciáky, daroval tomuto klášteru i stoličné Boletice, ku kterým patřil i Kájov. V dobách husitských válek byl Kájov několikrát vypálen. Po této době tu působil 43 let horlivý farář Michael Pils, rodák z Chvalšín, který s podporou Rožmberků od roku 1471–1485 dal kostelu dnešní podobu. Roku 1566 převzali Cisterciáctví duchovní správu a přivedli poutní místo k nebývalému rozkvětu. Během 16. století přicházelo do Kájova až 60.000 poutníků ročně. Ale opět byl zpusťošen za třicetileté války r. 1620 Mansfeldovými vojáky. Když pak roku 1680 vypukl mor, poutě ustaly. Katastrofou pro Kájov byly Josefské reformy, kdy byl roku 1785 zrušen klášter ve Zlaté Koruně a Kájov tím přišel o mocného ochránce. Hned po zrušení kláštera byly zrušeny i poutě a z Kájova byly odstraněny všechny votivní obrazy. Za Napoleonských válek bylo z Kájova odvezeno 52 zlatých a stříbrných předmětů pro válečné účely. Ve farní budově byl od roku 1920 klášter, zasvěcený svatému Bernardu, jeho sochu najdeme po pravé straně oltáře. Naposled sloužil klášter řádu Oblátů neposkvrněné Panny Marie až do roku 1945 (HOTOVÁ 2012: 10).

2.1 Začátek v Kájově

Psal se rok 1928, kdy otec, bratr Jaroslav a sestra Marie začali v Kájově stavět. Soused Pouzar měl již postaveno, a ve stodole měl složenou dokonce již i první úrodu z pole. Poskytl nám střechu nad hlavou v oné stodole s první úrodou. Zatím, než bude střecha na našem. S nimi jsem žila i já, abych nemusela chodit do školy do Chvalšín. Ve

škole v Kájově se mi moc líbilo, byla nová a pan řídící Fajtl byl sice přísný, ale také hodný. Byl postižen válkou, kulhal a jezdil na motorovém kole.

Paní řídící s nikým moc nemluvila, říkalo se o ní, že je moc „nóbl“, i když byla dcerou jen malého úředníka u Schwarzenbergů. Do školy s námi chodily i děti ze Dvora. Jejich rodiče ani nevěděli, do jaké školy chodí. Důležité bylo, že na Vánoce dostaly od NJP dárek. Také s námi chodily děti Wienerů, Prahů, Tschunků, jejich rodiče ani česky neuměli. Pak tu bylo devět rodin železničářů v nově postaveném domě vedle školy. Ale dětí tu stále mnoho nebylo. Poštu k nám dovážel pan Poleichtner z Chvalšín. Jezdil s poštovním vozem, seděl na kozlíku a již ode Dvora bylo slyšet, jak troubí. Každé ráno jezdil k vlaku, který poštu přivázel i pro Chvalšinský okruh.

Jak Kájov vypadal? Nádraží stálo s výtopnou zpola obklopené lesem Háječkem, ale stál tu již výletní restaurant a vedle obytný dům Raabů. Na stejném místě kostel, německá škola, která právě sundávala doškovou střechu a zvedala se výše, vedle chlév na kravku pana Brlíka. Kostel s farou převzal řád Oblátů, kteří se již nevěnovali zemědělství jako Cisterciáci, a pole pronajali. Většinou panu Setzovi, který koupil i hospic a udělal z něho hospodu. Provozoval také řeznictví a postavil si porážku vedle zázračného pramene, který zásoboval studnu.

Krámek měl hned vedle vchodu a nad ním pronajal místnost Kampeličce, která tu byla až do roku 1945. Další, vedlejší, část pronajal obchodníkovi Wernhardtovi z Krumlova, který tu zařídil obchod vším možným. Byt měl nad krámem. Pan Setz byl velice podnikavý. Postavil si pod domem stodolu a byt pro učitele Wagnera. Později, kdy příchodem dělníků papíren škola již nestačila, postavil ve stodole další třídu. Pan Setz mluvil nejen německy, ale také plynule česky. V neděli po mši svaté bylo „u Setzů“ vždy veselo. Hospodyně si u Wernhardta nakoupily vše potřebné a hospodáři vyřídili své záležitosti v kampeličce. A opět se tu scházeli sedláci ze všech vesnic, které ke kolatuře patřily. Novosedly, Záhorkov, Kladné, Přelštice, Křenov, Lazec, Kladenské Rovné i Vyšný. A také se tu obchodovalo, měnilo se i seznamovalo tak, jak tomu bylo ve Vitěšovicích. U zadního vchodu na hřbitov, byl na zeď přilepen domek pro kostelníka. Okénko ve hřbitovní zdi dosud ukazuje, kde stával. Dvě malé komůrky, vedle chlév na kravku, a hnojště. Dole, u schodů pod studní a porážkou, měl domek hrobař. Žil tu s dvanácti dětmi ve dvou komůrkách. Kostelník Krichenbauer a hrobař Watzl tu žili až do doby, kdy šli na odsun.

Naproti české škole se také stavělo. Jako první začal stavět kolář ze Dvora – Tschunko, stavěla vlastně jeho česká tchýně Šandová. Vedle dvojdomek ševce Proška,

kterého jsme pak vídaly stále sedícího na verpánku, u nohou haldu rozbitých bot. Druhou stavbu stavěla jeho sestra Pöschlová, její muž byl pochůzkářem na dráze. Další domek stavěl dělník papírem Höpfler a poslední postavil dům pekař Polleichtner. Pekařství tu provozoval i s malým obchodem s potravinami až do doby, kdy šel na odsun. Když si pak u hřbitova postavil dům pan Scherhaufer (stojí dodnes), měl Kájov další obchod se spotřebním zbožím i trafikou. Pan Scherhaufer byl také velmi podnikavý a dobrý člověk. Své děti posílal do české školy, za což později pykal. Za své názory byl v době okupace několikrát uvězněn a obchod mu byl odebrán.

V kájovském kostele bylo stále živo. Stále přicházeli poutníci, aby svatou Pannu o něco prosili. Nebyly tu však žádné stánky, jen u vchodu na hřbitov, kde pan Baier z Chvalšín prodával bílé perníkové ryby s jalovcovým okem, které se vázaly k pověsti o zdejší pouti. Svaté obrázky a růžence se prodávaly na faře, kde můžeme ještě dnes vidět zazděné okno vchodu ze dvora před kostel. Tyto poutě ale neměly žádný vliv na vývoj obce. Náš dům do Kájova nepatřil, ani další domky, patřily do Křenova, a tak vznikla nová osada „Nový Křenov“. To byl Kájov třicátých let a já mohla pozorovat jeho změny a jeho růst (HOTOVÁ 2012: 12).

Jak uvádí HAVLICE, ŠIMŮNEK, LAVIČKA, et al. (2013:307-308), klíčový význam pro rozvoj Kájova ve 20. století měla výstava železniční trati z Českých Budějovic do Želnavy v roce 1892. Dráha s nádražím v samé blízkosti obce přinesly Kájovu a okolí posílení nejen dopravních možností. Nákladní a osobní vlaková přeprava umožňující přesuny většího množství lidí, surovin a zboží ovlivnila daleko do budoucnosti rozvoj obce. Kájovská farnost fungovala mmj. jako přirozené centrum duchovní a vzdělávací pro přífařené obce. Budovy u kostela a fary souvisely s tímto specifickým úkolem – byla to obydlí faráře, kostelníka, hrobníka, hostinského, obchodníka, školní třída i byt učitele. Číslo popisné 1 označuje farní komplex budov s kostelem, č.p. 2 a č.p. 5 budovy vystavěné vedle kapličky nad zázračnou studánkou u vyústění staré poutní cesty od Českého Krumlova. Za první republiky byl č.p. 2 dole hostinec a v prvním patře úřadovala i kampaňka Raiffeisen Bank. V domě č.p. 5 bývala dole původně místnost pro rodinu učitele (již v roce 1750) s učebnou v patře, po postavení školy obchod. K domu č.p. 5 byla později přistavena stodola č.p. 7, v patře nad ní bývala také školní třída.

Zpráva o vyhlášení Československé republiky 28. října 1918⁹ dorazila telegraficky do Kájova na nádraží. Po vzniku Československé republiky sjednocovala a podporovala společenské a kulturní aktivity českých obyvatel Národní jednota pošumavská (NJP)¹⁰. V naší obci byl zřízen její odbor 4. prosince 1919 (Tamtéž:309).

Budově dostavěné české školy bylo předěleno číslo popisné 8 (dnes ubytovna Kájovská 8 u autobusové zastávky). Dne 17. srpna 1924 byla škola slavnostně otevřena a vyučovalo se zde až do zabrání Sudet v roce 1938. Dne 22. srpna 1927 zde vznikla tzv. opatrovna pro 21 dětí (Tamtéž:309).

2.2 Nový domov

Konečně jsme měli střechu nad hlavou a začalo stěhování. Přijela i maminka s babičkou, a oběma malými bratry Josefem a Václavem. Můj rodný dům byl prodán panu Duškovi z Krumlova, ale ani on tu dlouho nepobyl, koupil ho jeden místní pro syna. V Kájově – Novém Křenově začal naší rodině úplně nový život. Knížecí pivovar v Krumlově dodal nejnútnejší zařízení do hospody s tím, že budeme po dobu dvaceti let čepovat jen jeho pivo. Národní jednota Pošumavská měla svůj skrovný majetek, tj. písemnosti uskladněny ve škole. Ihned se přestěhovala k nám, tu měla ve zdi již zabudovanou skříň. Často schůzovala, vždyť i náš otec byl jejím členem, a na rodině bylo zajistit osvětlení petrolejovými lampami, otop a úklid.

Další naší povinností bylo také v červenci navést na pole hranici dřeva, která se se zpěvem zapalovala a připomínala tak upálení mistra Jana Husa. Když se konala národní slavnost v Krumlově a to každoročně, bylo naší povinností zajistit alegorický vůz. Tyto vlastenecké projevy nám nepřinášely žádné výhody, ani přízeň našich sousedů. Trvalo roky, než jsme našli přátele v okolních vesnicích a k tomu přispěla náhoda. Tatínek oral na poli a viděl, jak pan Setz jede s bryčkou do Krumlova, a právě si svléká kabát a hází jej dozadu. Když dokončil brázdu, uviděl na silnici ležet prkenici. Tu nemohl ztratit nikdo

⁹ Po páté odpoledne 28. října se sešlo v Obecním domě plénum NV a po menších úpravách přijalo Rašínem v noci načrtnutý první československý zákon. V původní verzi zněl: „Samostatný stát československý vstoupil v život“ (KLIMEK 2000: 18).

¹⁰ Československo zdědilo po Rakousku-uhersku zhruba 3,5 milionu Němců, kteří byli zvyklí na svoji vůdčí roli v politické, hospodářské i kulturní sféře. Přijmout úlohu podřízených odporovalo jejich hrdosti, a proto trvali na svém začlenění do sousedních, německy hovořícím obyvatelstvem osídlených zemí. Teprve nemožnost takového kroku je přiměla smířit se s existencí RČS (RANDÁK 2016: 272).

jiný než pan Setz, protože – jinak se tu nikdo neobjevil. Tatínek ji schoval pod drn a večer po práci se vydal k Setzům. Vrátil se až pozdě večer a nemusel nám ani říkat, jakou měl pan Setz radost. Vždyť v prkenici byl celý jeho finanční majetek, třicet tisíc korun. V neděli pak po mši svaté pan Setz nesmlčel tuto příhodu a všem jí vyprávěl. Na to prohlásil sedlák Pihandl z Přelstic: „Ten Böhm (Čech) je správný a poctivý člověk“. A tak naše rodina získala mnoho nových přátel v selských rodinách v našem okolí (HOTOVÁ 2012: 15).

2.3 Dětství v Kájově

V tomto těžkém období jsme vyrůstaly my tři, narození ve Vražici. Zapomínaly jsme tamní dialekt, kterým se tam mluvilo, tady se mluvilo docela jinou němčinou. Když Jany vezl luby na dráhu, stavěl se u nás a řekl: „Rujzl bring ma posl suic“. Tak jsem mu nerozuměla a on chtěl přitom jen trochu soli. Chodily jsme do kájovské školy, hrály si na hřišti společně s německými dětmi. Bože, jak jsem jim záviděla, když nám pan řídící dal rákoskou za to, že jsme mu na hřišti vytrhali zasázené vrby. Německé děti také trhaly, ale rákoskou nedostaly, ani nemusely po škole znovu sázet, protože pan řídící v německé škole nežaloval. Vrby rostly a sílily a já jsem se nakonec dočkala toho, kdy je nový majitel školy porazil. Zdejší sedláci neseli len, ale hrách. Chodily jsme tedy na lusky, ale běda, když se objevil hospodář. Nešlo mu o lusky, ale o spoušť, kterou jsme v poli udělaly. Jednou chytil sedlák z Přelstic bratra Pepu a zavřel ho pro výstrahu do prázdného chlívku, kde měl zásobu slámy. Pak na něho zapomněl. Těžko jsme o tom říkaly doma. Maminka se ihned rozběhla do Přelstic – sedlák se velmi omlouval a říkal, že mu nechtěl ublížit. Když otevřel chlívěk, Pepa klidně spal na otepi slámy. My jsme již nikdy na lusky nesměly.

Dvakrát do roka chodil tatínek do Krumlova, aby uhradil splátku v Záložně, která byla v hotelu Růže a vyřídil vše na okrese a bernáku. Odpoledne si dopřál posezení u Brejžků „Pod kamenem“, kde se po práci scházeli krumlovští Češi. Pravidelně se vracel vždy kolem desáté večer a maminka mu chodila naproti. Z dálky vždy slyšela, jak se modlí v kapli sv. Anny a stěžuje si na nelehký osud. My, děti, jsme na něho čekaly, protože nám přinášel v kapse vždy nějakou dobrotu. Vždy znovu nám vyprávěl, kde naše rodina přišla k německému jménu, když je ze Sedlčan. Naši předkové přišli z Rakouska, pomoci Panské jednotě na Bílou horu. I když bitva trvala jen krátce, několik hodin, dostal každý nějakou zkonfiskovanou usedlost. Náš předek Matěj, toto jméno se v naší rodině

objevuje po celé generace, zůstal na Sedlčansku. Druhý odešel na Jihlavsko a zůstal Němcem. Toto vyprávění jsme znaly již dávno a nyní jsme dodávaly za něho: „Protože byl líný, dělat se mu nechtělo, stali se z jeho potomků jen chudí chalupníci.“ a on dodal: „na to děti nezapomínejte, modlete se a pracujte, Bůh vám požehná“.

Ve svých vzpomínkách nesmím také zapomenout na pana faráře Geista z Boletic, který nás učil náboženství. Kromě náboženství nás také učil znát naši historii, předčítal nám z knih, a i je půjčoval. Chodily jsme mu naproti až k boletické faře a zase ho doprovázely zpět. Z boletického kostela k nám docházel v den svého svátku i sv. Mikuláš, aby nám nadělil do punčoch, které jsme zavěšovaly do okna. Ale i Vánoce se tu slavily jinak než ve Vražici. Přicházel i Ježíšek, který přinášel krásně ozdobený stromek. Dárky pod ním ale nebyly, bylo pouze na potřebné, a to se pořizovalo během roku podle potřeby. Chyběly tady ale staré zvyky a obyčeje z Vražic, ono tajemno, které obklopovalo vždy celou vesnici a připomínalo to tak trochu dobu pohanskou. Pro nás děti však byla radostí Kájovská pouť (dodnes vždy 2. říjnovou nedělí), na kterou jsme se celý rok těšily. Doba dětství však rychle utekla a začali jsme chodit do měšťanské školy do Krumlova. Každý den, za každého počasí pěšky tam a zpět. Chodily s námi i děti Petrášků. Ale tu se začalo něco měnit. Německé děti se nám začaly vyhýbat, náš kamarád Klauser Hansi začal jako mnoho dalších nosit bílé punčochy, což bylo veřejným vyznáním, kam patří. Když jsme mu je postříkali inkoustem, bylo po přátelství. Slíbil mi, že mne jednou zastřelí (HOTOVÁ2012: 16).

3 Těžký život

Těžký život si vybral náš otec. Konečně byla sklizeň, po které však ve stodole vypukl požár. Zachránili jsme jen dobytek a koně. Kdo nám to udělal? V tuto dobu se červený kohout proháněl po celé Šumavě. Nebyli jsme pojištěni a neměli jsme co dát dobytku. Pomohla nám moje rodná ves a Vitěšovice. NJP uspořádala pro nás sbírku, o které se mnoho mluvilo a která vynesla celkem 216,50 korun. Schwarzenbergská cihelna ve dvoře nám darovala fůru cihel. Požáry se vyšetřovaly, ale viník se nenašel (HOTOVÁ 2012: 18).

Požár zmiňuje HAVLICE, ŠIMŮNEK, LAVIČKA (2013: 310) a také křenovský kronikář VALENTIN (1918 – 1949: 12), který píše: „V noci z 3. na 4. října shořela

stodola Neubergova z Nového Křenova (zajímavé je, že tato stodola shořela již po druhé, 24. října 1928 poprvé)“.

Až po letech se přiznal jeden dělník cihelen v Černé. Nikdo mu však nevěřil, prý to dělá ze msty, protože byl právě propuštěn z práce. V těchto dnech také vyhlásil úpadek, když předtím přepsal všechn svůj majetek na syna Cais z Nové hospody. Tento přítel naší rodiny dlužil otci 20.000 Kč ještě z dob, kdy obchodoval s dobyt看em. Nyní jsme přišli i o tuto částku. Otec uvažoval, co dál. Vzpomněl na pec a dílnu, kterou měl ve sklepě. Vždyť je vyučený pekař! Začal péci chleba, ale neměl odbyt. Sedláci si pekli chleba sami a v místě byl již pekař Polleichtner. A zase velkou pomocnicí mu byla sestra Marie. Každý čtvrtek zapřahala naši starou Barku do vozu a s plně naloženou košatinou jela do Krumlova do pivovaru, kam si pro náš chleba chodili krumlovští Češi, aby naši rodinu podpořili. Dnes, s odstupem času, se ptám, kde bral otec sílu? V noci pekl chleba a přes den dřel na poli. A nebyla to práce lehká. Přes celé pole od sv. Anny se táhl pás kamene, který vadil při orbě. Otec tu každý rok vykopal fůru kamene, který použil na stavbu tarasu kolem domu a na stavbu domu pro syna Františka (HOTOVÁ 2012: 18).

3.1 Rodina se začíná rozpadat

Bratr František byl velice nadaný, ale na studie nebylo. Šel se tedy učit řezníkem k našemu známému z dob, kdy otec obchodoval s dobyt看em, do Budějovic ke Krbcovi, u kterého se posléze vyučil i Stanislav. Sestra Milka, která v této době vypomáhala na faře ve Ktiši, se vrátila domů s malým Zdeňkem v náručí. Jeho otec se zabil na kole u Červeného Dvora. Tak nám do rodiny přibyl „nový bratr“ Zdeněk. Bratr Jaroslav, jediný pomocník v rodině, se chtěl ženit. Jeho vyvolená, dcera ze mlýna v Novosedlech, měla převzít hospodářství i celou početnou rodinu, o kterou se měla starat. Tak jedinou pomocnicí v rodině zůstala sestra Marie. Její pracovitost se líbila mnoha selským synům i jejich otcům. Když se o ni ucházeli, ona se jen smála a odmítala. Rodiče ovšem věděli, že už si vybrala. Její vyvolený však byl ženatý, proto ji známost zakazovali. Utekla tedy z domu a šla v Praze do služby. Když se ale dozvěděla, že se nám rozstonała maminka, ihned se vrátila. Všichni věřili, že se umoudřila, ale mýlili se, její láska byla opravdová. Sestra Milka si našla novou známost, dělníka Spirových papíren.

Švagr Hosinger – komunista, byl stále nespokojený a svolával domů schůze komunistů. Jeho činnost se neutajila a byl propuštěn z práce. V této době se nám

rozstoukala maminka. Tatínek ji odvezl do nemocnice do Prahy na Karlově, kde pobyla skoro celý rok. Když ji po dlouhých měsících přivezl z Prahy, bylo již pozdní jaro. Tu ji vynášel každý den na pole pod vysoký akát, kde celý den ležela. Jen pomalu se nám uzdravovala, ale začala stonat babička, která s námi celá léta žila. Nechce prý odpočívat mezi Němci, a tak jí tatínek odvezl k tetě Vítů do Minártic, kde také brzy zemřela v pozeňnaném věku 88 let a odpočívá se svou matkou v rodinném hrobě ve Vojkově (HOTOVÁ 2012: 20).

3.2 Začíná se něco měnit

Začalo dramatické období, které od základů změnilo život zdejších lidí. Nezaměstnaných stále přibývalo, a tak mladší utíkali do Německa, kde bylo práce dost – tam se připravovali na válku¹¹. V mnoha případech se nemůžeme divit, že tam utíkali. Co měli u nás? Žádná pracovní příležitost – jen Papírny Větrní, lesní dělník nebo čeledín, ale vše jen omezeně. Ne všichni ale utíkali za prací. Ti se pak vraceli opásáni řemenem v hnědé uniformě SA, aby pod heslem „Heim ins Reich“ (domů do říše) rozvraceli republiku. Začaly se stavět betonové kryty (Maginotova linie jim byla vzorem – stavěli ve Francii), které ještě dnes uvidíme v Křenově, mosty hlídali vojáci¹². Stále docházelo ke střetům, nejen mezi dospělými, ale i mezi námi dětmi. Některé na nás

¹¹ Výbuch hospodářské krize zastihl československý stát nepřipravený a neschopný řešit základní otázky. Nebylo tedy divu, že se nikdo nezabýval ani faktem, že hospodářská krize daleko razantněji řadí v německém pohraničí, kde se továrny a dílny s často sezonními pracovníky zabývaly výrobou spotřebního zboží od hraček přes sklo a porcelán až po tkaniny a obuv. Mezi českými Němci však po několika letech krize uzrála představa, že stát se stará jen o své české a slovenské obyvatele a Němci u něj nemají zastání. Statistika později doložila, že podíl nezaměstnaných byl opravdu podle národnosti vyšší u Němců než u Čechů (nikoli však Slováků) (RANDÁK 2016: 273). Soužití obou národností v pohraničí se podvědomě a trvale změnilo v boj: nekrvavý, neničící zcela vazby jednotlivců a rodin, avšak úporný. Krizová situace se zdála nahrávat Čechům. Víme, že z různých důvodů bylo pohraničí postiženo daleko více než vnitrozemí. Ve stížnosti zasláné Henleinem v dubnu 1936 Společnosti národů se uvádělo, že z 846 tisíc nezaměstnaných tehdy úředně zaznamenaných v ČSR jich bylo přinejmenším 300 tisíc německé národnosti, takže právě mezi nimi vládla procentuálně vůbec největší nezaměstnanost v Evropě (KLIMEK 2002: 424).

¹² Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP), které mělo na starosti výstavbu československého opevnění, počítalo s 1 276 těžkými a s 15 463 lehkými objekty. Od roku 1935, kdy Československo svůj průmysl podřídilo armádní výrobě, do září 1938 bylo postaveno 226 těžkých a okolo 1 000 lehkých objektů (RANDÁK 2016: 293).

pokřikovaly „Sauböhm“, co jsme jim oplácely „Saudeutsch“. Kam se podělo přátelství těch, se kterými jsme si ještě včera hrály? Svoji nenávist přestala skrývat i naše susedka Puritscherová tím, že neodpovídala na pozdrav a svým dvěma synům zakázala s námi mluvit, i když naše domy dělil jen plaňkový plot. Takováto nenávist připravila naši rodinu o přítele Strohsneidera z Křenova, který se raději oběsil, aby unikl zfanatizovaným susedům v Křenově. Ale i kolem naší rodiny narůstala zeď, za kterou se kryla. Když jsem onemocněla tyfem, nevolali již našeho německého doktora Wolfa z Chvalšín, ale českého vlastence Dr. Kulicha z Krumlova. Ten se na mne ani nepodíval, měl jiné starosti a řekl, že mám málo krve a tu on mi dát nemůže. Tím jeho návštěva skončila. Když se o mé nemoci dozvěděl Dr. Herbinger z Chvalšín, zeť našeho starého doktora Wolfa, ihned sám přijel a odvezl mne do nemocnice do Krumlova. V tu dobu se vrátil i náš bývalý přítel Klauser Hansi, ale zastřelit, jak mi slíbil, mne nemohl, byla jsem v nemocnici (HOTOVÁ 2012: 20).

Dramatické události se odehrály také na poli politickém. V záznamech kroniky z roku 1937 se můžeme dočíst o smutečném oznámení, které informovalo, že: „Československá republika ztratila největšího znalce našeho státu Tomáše G. Masaryka dne 14. září o 3. hodině 29. minutě, který zemřel v Laně.“ Text pokračuje: „První prezident ČSR Tomáš G. Masaryk žil plných 87 let, 6 měsíců a 7 dní. Veškeré (české) obyvatelstvo truchlilo nad velkým prezidentem Osvoboditelem.“ (VALENTIN 1918–1949: 26).

3.3 Vyhlášení mobilizace

Moji dva bratři Jaroslav a František odešli ke svým útvarům. Osiřel dům železničářů. Ti utíkali alespoň do Budějovic. Naši čeští susedé Kupečků, Pouzarů a Kozlů také prodali své domky Němcům a odešli¹³. Ale i naše rodina se připravovala na odchod, k tetě Vítů do Minártic. S námi chtěla odjet i naše švagrová ze mlýna, bála se o život svých dětí, protože ozbrojení výrostci se stále potulovali kolem mlýna a švagrovou napadali – vždyť ona je Němka a vzala si Čecha, a to je velké provinění. Důvod k nenávisti! Při přípravách na odchod se u nás objevil starosta z Novosedel s přítelem

¹³ Neklid v pohraničí před obecními volbami vedl v květnu 1938 československou vládu k vyhlášení částečné mobilizaci, což však německá strana využila jako svůj argument. Československo bylo postaveno do role agresora a Němci se tvářili jako mírumilovná oběť (RANDÁK 2016: 295).

Franzem, a tatínkovi domlouvali: „Kam bys utíkal? Tady je tvé místo, tady máš svůj chleba“. Starosta se zaručoval, že se nám nic nestane: „O to se postarám!“, a tak naše rodina zůstala (HOTOVÁ 2012: 21).

Kronikář VALENTIN (1918–1949: 30), který byl německé národnosti, popisuje situaci během mobilizace¹⁴, která měla chránit hranice¹⁵ československé republiky naprosto odlišně oproti vnímání českým obyvatelstvem. Soužití česko-německé je popisováno Valentinem jako 20- ti leté utiskování od Čechů a vyhlášení protektorátu je dle jeho popisu jakýmsi osvobozením od tohoto útisku. Doslova uvádí: „Ve jménu naší obce bud' vzdán dík našemu vůdci za to, že nás vůdce ochránil od dalšího šikanování a ničení stran Čechů. Tak vkračujeme nyní do Říše.“ Toto konstatování bylo uzavřeno nacistickým pozdravem, který byl později v kronice vyškrabán.

Během mobilizace se vyskytlo i mnoho sběhů. Ti bud' utekli rovnou přes hranice, nebo se skrývali v lesích. Kronikář doslova píše: „Utečenci, kteří se dostali přes hranice, se spojili v sudetoněmecké svobodné sbory (Freikorps)¹⁶, dostali zbraně a byli pevně rozhodnuti vybojovat si svou vlast se zbraní v ruce. Avšak díky vůli vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera, který je od tohoto počínání odvracel, neboť jeho vůlí bylo bez boje a krve vrátit německému národu sudetskou zem.“ (Tamtéž: 28).

¹⁴ Vyhlášení mobilizace dostalo formu povolání záložníků na mimořádná cvičení, podle něhož nastoupilo asi 118 000 mužů. Celkový počet čs. Armády dosáhl v těchto dnech – spolu s vojáky prezenční služby a záložníky na právě probíhajícím řádném cvičení – přes 383 tisíc mužů. Jednotky nasazené v pohraničních oblastech vykonávaly fakticky ostrou polní službu, jejíž charakter se v podstatě rovnal bojovému nasazení. Svědčí o tom i přehled ztrát v týdnu po 12. září, kdy čs. ozbrojené složky (armáda, četnictvo, finanční stráž a policie) zaznamenaly 21 mrtvých, 41 zraněných, 45 odvečených do Německa a 2 neznámé (KLIMEK 2002: 642).

¹⁵ Čtyři měsíce, které uplynuly od květnové ostrahy hranic a návazných armádních opatření – ta byla ale již ke konci června 1938 postupně odvolána a početní stavy vojska se ke stejnému termínu snížily na necelých 200 tisíc mužů (KLIMEK 2002: 640).

¹⁶ 23. září vyhlášení všeobecné mobilizace, jímž však československá vláda reagovala na vyostření sudetoněmeckého postupu, který přerostl v otevřený boj oddílů **Freikorpsu** proti českým četnickým stanicím a státním úřadům. Během potyček zahynula asi stovka československých občanů, a tak vláda zakázala SdP a tvrdým zákrokem v pohraničí vypudila část sudetoněmeckých separatistů za hranice do Německa (RANDÁK 2016: 295).

4 Bylo září 1938

Zrada na Československu byla západními státy dokonána. Zfanatizované obyvatelstvo v pohraničí jávalo nad snadným úspěchem, nebylo chladných hlav, které by uvažovaly a hleděly do budoucna. A tak v sobotu, 1. října 1938¹⁷ muselo československé vojsko překročit Vltavu. Zklamané jednotky československé armády se snažily silničními závorami, záseky a barikádami zpomalit postup, i když to nebylo nic platné. V Českém Krumlově očekávali příchod německých vojsk 8. října. Počasí nebylo ten den nejlepší, chvílemi svítilo slunce, které vystřídal ostrý vítr a déšť. Velitelé a štáb se usadili na tribuně před radnicí. Úvodní projev pronesl Dr. Schönbauer. Tak zvané Sudety se tedy vrátily do svazku Říše. Vlna nadšení však začala brzy opadávat a začalo se uvažovat, co dál (HOTOVÁ 2012: 21).

4.1 Příchod okupantů

Oproti místním občanům, kteří sympatizovali s nacisty a chovali se jako bujni mladíci, se němečtí vojáci chovali slušně¹⁸. Za nimi jela nákladní auta s polními kuchyněmi a zásobami potravin pro osvobozené soukmenovce. Předáci sudetských Němců operovali dříve při svých návštěvách v Německu tím, že Němci u nás mají hlad, a proto je třeba je osvobodit. Jaké bylo však překvapení německých vojáků, když si mohli na našem území za laciný peníz koupit jídla a všeho, čeho bylo v Německu již dávno

¹⁷ Na základě mnichovských rozhodnutí překročily první německé vojenské jednotky hranice Československé republiky 1. října 1938. Nejprve obsazovaly jihočeské - pošumavské oblasti. Jejich postupu nikdo nebránil. Z těchto území se museli českoslovenští vojáci předem stáhnout. Aby nedocházelo k případným střetům, uzavřely obě strany již večer 30. září 1938 v Berlíně dohodu o pohybu pro 1. říjen a dny následující (GEBHART, KUKLÍK 2006: 10).

Okupované území českých zemí mělo celkovou rozlohu 28 942,66 km². Počet obyvatelstva, které žilo na odtrženém území, se doposud nepodařilo zcela přesně zjistit. Nejčastěji se uvádí, že se „vrátilo do říše“ 3,4 milionů sudetských Němců. Z těchto čísel vyplývá, že zabrané území představovalo zhruba 38 % celkové plochy československé republiky a 36 % obyvatelstva žijícího v Čechách a na Moravě (GEBHART, KUKLÍK 2006: 18).

¹⁸ Okupace českomoravského území začala pod krycím názvem Březnový vítr již v odpoledních hodinách 14. března a dokončena byla 15. března (1939). Samotné obsazování českomoravského prostoru zahájilo proniknutí jednotek německého 8. armádního sboru a části SS – Leibstandarte Adolf Hitler v prostoru Koblova. Od časných ranních hodin 15. března postupovaly německé jednotky směrem na Pardubice a Prahu, od západu na Písek a České Budějovice (GEBHART, KUKLÍK 2006:173).

nedostatek. Kromě potravin se rozdával petrolej, cigarety, zápalky a jiné. Místní se většinou chovali zdrženlivě, jen Hansi Klausner, náš bývalý kamarád, se svými soukmenovci řádl. Sestru Marii, která mne chtěla navštívit v nemocnici, si postavil ke zdi a strašil. Sestra pak utekla za hranice ke své lásce do Srnína. Důvodem prý byl strach z dalších dnů a rodiče se museli smířit s tím, že se tam vdala. Od svých vojenských útvarů se vrátili i moji oba bratři, František a Jaroslav. Pěšky, v českých vojenských uniformách došli bez úhony až domů, aniž by je němečtí vojáci stavěli (HOTOVÁ 2012: 21).

4.2 Hitlerova návštěva Českého Krumlova

V říjnu navštívil Český Krumlov sám Adolf Hitler. Promluvil na náměstí jen několik slov a pro nepříznivé počasí odjel po krátkém proslovu do Chvalšín, kam byl pozván. Naše sousedka Puritscherová si nenechala ujít příležitost uvidět Hitlera zblízka a osobně ho pozdravit. Dostalo se jí té příležitosti i krátkého rozhovoru, při kterém slíbila: „Vůdce, dávám Vám své dva syny a dva ještě porodím.“ Po obědě, při kterém Hitler nešetřil chválou na chvalšínské brambory, odjel na Klet'. Rozhlížel se prý na Budějovickou kotlinu a pronesl: „Krásná to země, ale ti lidé tady se mi vůbec nelíbí.“ Nezdržel se, a ještě tentýž den odjel do Lince.

Za správu obsazeného území odpovídali velitelé příslušných jednotek. Bylo to opatření přechodné. Již v říjnu se tu stala vlajka¹⁹ s hákovým křížem státní vlajkou a soudy začaly vynášet rozsudky „jménem německého lidu“. Náš bývalý okresní soud zahájil svou činnost v Krumlově – nyní „Krummau/Moldau“ až od 1. prosince 1938. Také na obecních úřadech došlo ke změnám. Začaly se čistit od všeho, co bylo dříve samozřejmé. Tak od nás zmizel i Venca z Vyšného – obecní blázen, kterého měl každý rád a který nikdy nikomu neublížil. Ale zmizeli i někteří jiní, po kterých se slehla zem a ani rodina nevěděla, co se s nimi stalo. Nikdo nevěděl, že Německo již buduje koncentrační tábory. Zmizeli i někteří komunisté, o kterých se vědělo již z minulých dob a byla známa jejich podvratná činnost. Švagr Hosinger se zachránil jen tím, že předtím odešel do Německa na práci.

Vzhledem k tomu, že naše rodina má německé jméno, museli jsme dokazovat tři generace zpět křestní listy, že jsme Češi. Nastalo shánění dokladů, a tak jsme se na

¹⁹ Československá vlajka se používala až do podzimu 1939. Vypuknutí války, a zvláště nepokoje v protektorátu přinesly tvrdá omezení dosud zbývajících atributů české, resp. československé státnosti. (GEBHART, KUKLÍK 2006: 205).

německém území stali cizinci a naší domovskou obcí se stala Kosova Hora, která nás ochotně přijala. To už však došlo k dalšímu obsazení Čech a Moravy a my jsme se stali občany protektorátu (HOTOVÁ 2012: 21).

4.3 Zásobování

ČS korunu (Kč) nahradila říšská marka (RM)²⁰. I když jsme mohli jako cizinci zůstat, ani majetek nám nebyl odebrán, přesto se s námi zacházelo jinak. Dostávali jsme jen poloviční přiděly potravin, které byly již na lístky, ale obchodník Pröll se snažil dát nám celý přiděl²¹. Byli jsme samozásobitelé, nikdo nekontroloval, kolik mléka nadojíme, když jsme splnili předepsanou dodávku. Nikdo nekontroloval, kolik vajec snesly slepice. Jednou do roka se smělo zabít prase a tu pak přicházel někdo z obecního úřadu, aby maso zvážil a rozpočítal na počet strávníků. Jen skopové maso bylo volné, ale nikdo ze sousedů ovce nechoval. Takže maminka vařila skopové, a navzdory kontrole, nám maso nikdy nechybělo. Na obuv a oblečení jsme dostávali „šatenku“. Volně k dostání byly boty s dřevěnou podrážkou a textilií. Šatník se doplňoval přešíváním odnošených šatů.

Nejvíce ale hladověli zajatci, kteří pracovali v továrnách. K nám chodil každý den zajatec, který pracoval v papírnách, vždy se objevil v době dojení a pak nepozorovaně zmizel. Pak se tu objevoval dvakrát týdně ruský zajatec. Domnívali jsme se, že je to voják a mléko mu vždy dali, které jsme museli již ušetřit na nás, protože předepsaná dodávka se musela plnit. Až jednoho dne pozval tento mužík tatínka do Červeného Dvora, že pán by s ním rád mluvil, ale sám prý přijít nemůže. Ten pán nebyl nikdo jiný než generál Meandrov - Vlasov, velitel vojenské školy, která měla přijít do Kájova a na kterou tady čekal před svým útekem na západ. Tatínkovi vyprávěl, jak to v Rusku chodí, nikdo nic nemá a jak jim bylo všechno vzato. Když jeho svěřenci dorazili do Kladného, zmizel a víc se tu neukázal (HOTOVÁ 2012: 22).

²⁰ Nevýhodný kurz koruny k marce okupanti nastavili na 10:1, ačkoliv reálný převyšoval 4:1 (RANDÁK 2016: 300).

²¹ Život za protektorátu vyvolává asociaci na přidělový, tzv. lístkový systém. Nacisté se snažili maximálně regulovat hospodářství, jež podřídili válečnému úsilí. Proto hned 2. října 1939 zavedli potravinové lístky a lístky na mýdlo, v prosinci 1939 pak i poukázky na textil a obuv. Němci měli nárok na více a lepších potravin než Češi (RANDÁK 2016: 300).

4.4 Totální nasazení

Válka vyžadovala stále další vojáky a ti pak scházeli v továrnách. Jejich místa ovšem nemohla zůstat prázdná, a proto je museli zaplnit lidé z okupovaných území. Z protektorátu Čech a Moravy na tato místa musel nastoupit ročník 1921, muži i ženy²². I já dostala povolávací lístek, i když jsem bydlela na zabraném území, ale pomohla mi náhoda v osobě ředitele pivovaru Svobody, který naši rodinu znal. Ve Volksbance, jejímž byl činitelem, prý hledají někoho, kdo ovládá češtinu. A tak se peněžnictví stalo mým osudem. Pracovala jsem tu, i když se firmy měnily, až do důchodu (HOTOVÁ 2012: 23).

4.5 Letecké nálety

Letecké nálety byly častější, ale nebylo nikoho, kdo by po nich odklízел ruiny. Proto náš okresní úřad povolal všechny mladé muže, kteří nebyli říšskými občany, do této práce do Lince, který byl velmi často bombardován. Byly tu totiž velmi známé zbrojářské závody Göringwerke. Tak i české rodiny, žijící na okupovaném území, musely pomáhat. Oba moji mladší bratři Josef a Václav, kterému bylo teprve 16 let, oblékli šedé uniformy, na čepici českého lva. Odklízeli ruiny po náletech v celém Horním Rakousku, vyhrabávali zasypané, pomáhali raněným, pohřbívali mrtvé (HOTOVÁ 2012: 23).

Podle záznamů v kronice VALENTIN (1918–1949: 44) píše: „Začátkem roku 1945, který nebyl na počasí příliš příznivý, neboť padal sníh, který rychle tál, narukovali k protiletecké obraně Josef a Václav Neubergovi.“

Blížil se konec války, a tak jsme strkali hlavy dohromady a tipovali, která z armád k nám přijde nejdříve. To samé se odehrávalo i v německých rodinách, kde navíc oplakávali své mrtvé a nezvěstné. Nikdo však tenkrát nepočítal s tím, že bude muset opustit svůj domov. Jednoho rána se doma objevili moji dva bratři Josef a Václav, kteří

²² Po vypuknutí války a odvodu německých mužů do armády se v Německu projevil značný nedostatek pracovních sil, který již nešlo řešit individuálními náboji, ačkoliv vynesly do roku 1941 posilu v podobě 1,5 milionu zahraničních dělníků. Vedle zneužití otrocké práce vězňů bylo zavedeno nucené nasazení pracovníků. První kvóta z protektorátu činila 100 000 mladých mužů. Pro práci v Německu byly obětovány ročníky 1918 až 1922, v roce 1943 ročník 1924, z nějž nastoupily už i ženy (RANDÁK 2016:301).

uprchli z Lince od protiletectké ochrany. Američané jsou již hodně blízko, a tak je nebude nikdo postrádat.

Ještě byli plni dojmů z minulého týdne, kdy odklízeli trosky dívčí školy, kde zahynulo 26 děvčat ve věku 16-20 let. Ještě dnes slyší nářek a kletby pozůstalých, kteří tu byli po celou dobu záchranných prací, bohužel marných. Týden se doma ukrývali, ale v neděli se vypravil bratr Josef do Dvora, aby si zahrál karty s belgickými zajatci. Zajatci byli ubytováni v ratejně, s nimi jeden starý německý domobranec, který je měl hlídat. V létě pracovali na polích, v zimě sekali led na krumlovských kluzištích a naváželi ho do místních pivovarů pro letní spotřebu. Večer se bratr vrátil a vyprávěl, že za Dvorem přistálo malé letadlo, ze kterého vystoupili dva muži. Jeden je selský synek z Lazce, druhý, neznámý, se s ním přišel schovat před koncem války. Oba se domnívali, že v Lazci budou v bezpečí, ale jak se mylili. Konec války zastihl i nejvzdálenější obce. Spojenecké armády sice postupovaly, ale nám se to zdálo pomalu (HOTOVÁ 2012: 23).

4.6 Útěk poražených

Protože náš dům stojí na rozcestí, zastavovaly se tu různé zbytky rozptýlených armád, jejich cílem byl západ. Jednou tu byli Maďaři, kterým se postavili do cesty Rájovští. Ovšem s holýma rukama, a tak to dopadlo, jak muselo. Z obou stran leží svorně na Zlatokorunském hřbitově. Byli roztroušeni, a tak se ubytovali v naší stodole, aby vyčkali příchod zbytku. Pak se vydali směr Pasov k Američanům. Jednou se tu ubytovala roztroušená německá motorizovaná jednotka se svou úplně vyjedenou kuchyní. Jejich velitel, který zmizel sám, tu zanechal jakási kovová vajíčka. Kuchař uviděl, jak si je maminka s Aničkou prohlíží a rychle jim je vzal. Maminka německy neuměla, a proto se divila, proč tolik rozruchu pro takovou maličkost. Divily se obě, že jsou to granáty a co mohly způsobit. Vojáci, tak jak přišli, zase zmizeli a nám zůstala ve stodole prázdná polní kuchyně, kterou si pak naši vojáci odvezli. A ještě se stalo něco v tyto rušné dny.

Ze Slovenska prchali před Rusy němečtí obyvatelé Kremnice – ještě stále věřili, že jim Hitler pomůže a jak jinak, zase se ubytovali u nás v sále. Ženy s dětmi, muži byli ještě na frontě. Spali tu asi 14 dnů, pak je ubytovali v selských rodinách v Křenově. Odtud pak odcházeli s místními na odsun. Zůstala tu jen Mirka Kroupová, která se provdala za našeho souseda Frantíka Petráška. A ještě se stalo něco, co stojí za zmínku. Objevili se tu čtyři muži s károu, kterou táhl zubožený kůň. Prý uprchli z koncentračního tábora Američanům, aby byli co nejdříve doma v Praze. Ale asi nedojdou, při tom, co se nyní

v Čechách děje. Tatínek jim dal peníze na cestu a oni pak odjeli vlakem a nám tu nechali káru se zuboženým koněm, který byl slepý. Když se kůň sebral, zapřahali jsme ho s naší Fuksou, a sloužil nám do doby, kdy ho komunisté spolu s ostatním znárodnili (HOTOVÁ 2012: 24).

Útěk německo-slovenských uprchlíků popisuje také VALENTIN (1918 –1949: 45) ve své kronice, kde uvádí: „17. února 1945 se usadilo v naší vesnici několik německo-slovenských uprchlíků, kteří byli ubytováni u Josefa Neuberga v Novém Křenově č.p. 44.“

4.7 Konec války

V tomto očekávání plném událostí jsme v sobotu uslyšeli, jak Praha volá o pomoc²³. Praha povstala! Konečně se něco děje i u nás. Když jsem pak v pondělí jela na kole do práce, potkávala jsem plně naložené vozy a všechny směřovaly na Chvalšiny. Po cestě bylo rozházeno plno potravin, nikdo se nezabýval tím, aby je sbíral, i když jich byl nedostatek. Toho zmatku využil náš soused Petrášek. Zachtělo se mu motorky, a tak zastavil vojáka a žádal o její vydání. Nejen že mu ji nedal, ale bránil ji pistolí. Pan Petrášek později vždy vyprávěl, že ho chtěl německý voják zastřelit, ale nikdy neřekl proč. Když jsem dorazila na Krumlovské náměstí, viselo tu již několik bílých praporů, ale nikde ani živáčka. Ten den jsme neúřadovali, naši zákazníci měli jiné starosti. V Zátóni, obci, o které je zmínka již roku 1037, se opět udála historická událost. 7. května 1945 tu byli již Američané a všichni Krumlovští se báli, že budou na Krumlov střílet. V Krumlově nebyla žádná stálá vojenská posádka, jen rekonvalescenti, vojáci propuštění z nemocnic, odtud znovu odcházeli na frontu. Na náměstí se vždy konalo slavností rozloučení. Do Zátóně se vydala vyjednávat vojenská mise. Ze Zátésu se místní běželi dívat, co se bude dít. S nimi také moje švagrová Lenka, která nám později všechno vyprávěla, co viděla a slyšela (HOTOVÁ 2012: 24).

²³ V sobotu 5. května vydalo vojenské velitelství Bartoš signál k povstání. První hodiny se odvíjely zcela ve znamení boje o budovu rozhlasu. Ve 12,33 hodin byla do éteru vyslána první výzva na pomoc povstalcům, která se stala signálem k rozšíření ozbrojeného odporu i do dalších měst (RANDÁK 2016: 309).

5 První Američané

Na Krumlov se tedy nestřílelo, jen bílých praporů přibývalo. Ten den jsem jela domů dříve. Když jsem přijela na kole k viaduktu v Dobrkovicích, který hlídal s puškou na rameni starý domobranec, uviděla jsem první Američany, kteří přijížděli z Horní Plané. Zastavili, ten s červeným puntíkatým šátkem na krku vzal dědovi pušku, přerazil ji o stěnu viaduktu a dědu poslal domů. Na mne zamávali, zavolali „Hello“ a zmizeli v zátočině. Asi aby včas dorazili do Krumlova. Na cestě „u šraňku“ jsem potkala našeho otce – vyšňořený, s trikolorou na klopě, spěchal do Krumlova. Musí být přeci při tom, až budou Češi přebírat Krumlov! Vrátil se se mnou, když jsem mu vysvětlila a vylíčila celou situaci. V Krumlově není ani živáčka, ulice liduprázdné, a kromě toho se s Američany na Plešivci propadl most, který musí nejdříve spravit (HOTOVÁ 2012: 24).

5.1 Američané

Ten večer nás čekalo velké překvapení. Náhle se tu objevila, dvě americká auta se šesti Američany. Že prý zabírají náš dům a my se máme ihned vystěhovat. To nám přece neudělali ani ti Němci! Potíž byla v tom, že jsme si nerozuměli. Proto mě rodiče poslali k Streinzovi – říkali jsme mu „Amerikán“, protože až v Americe uposlechl výzvu Hitlera a vrátil se domů. Později toho ovšem litoval a do Ameriky se vrátil ihned, jak mohl. Jeho dům pak osídlil Martin Kupeček. Streinz přišel, a tlumočil nám. Vzájemně jsme se dohodli, že budou spát na zemi ve spacích pytlích, ale používat budou vše, co budou potřebovat. Moc toho nepotřebovali, všechno měli, až na čerstvá vejce, a ta nestačily slepice snášet. Hned po příjezdu si jeden z vojáků sedl na bobek na trávník uprostřed silnice. Cesta do Boletic tenkrát nebyla, byla jen úzká ke kapliče, dále byly jen pěšiny. Ani cesta ke Dvoru nebyla jiná, jen co projel koňský potah, travnatá, z obou stran lemovaná špalírem (HOTOVÁ 2012: 25).

Příjezd Američanů popisuje kronikář VALENTIN (1918–1949: 45) takto: „10. května 1945 přijeli první americké jednotky do naší vesnice. Německé vojsko, které se zde ještě nalézalo, muselo na obecním prostranství u kaple odevzdat veškeré zbraně²⁴.“

²⁴ Dne 6. května se zastavili (Američané) na čáře Karlovy Vary – Plzeň – Český Krumlov. 1. pěší divize byla v Chebu a 2. divize v Plzni. Ještě 8. května večer dorazily americké oddíly až k Českým Budějovicím,

5.2 Německá divize

Ráno bylo celé naše pole o rozloze 15 ha zastavěno auty a jinými dopravními prostředky. Několik zajatců dostalo pušky, ovšem bez nábojů a měli tábor hlídat. Od Američanů jsme se dozvěděli, že je to obávaná divize Sepp Ditricha, která bojovala ve Francii a pro schopnost byla převelena do Maďarska proti Rusům. Ustoupila až k Vídni a nyní utíká Američanům – směr Pasov. Zajímavé na těchto vojácích bylo to, že neměli žádné germánské rysy. Šikmoocí, tmavovlasí a žlutí převládali. Na první pohled bylo zřejmé, že tato divize nebyla německá. Byla sestavená z těch, kteří nebyli doma spokojeni a hledali „lepší“ u Hitlera. Byla to divize, která se dopouštěla těch nejhorších zvěrstev nejen v Rusku, ale v celé Evropě.

A opět se v naší ulici něco událo. U Mikšlů, dnes Tschunků se na záchodě (kadibudce) zastřelil generál. Seděl tu bez odznaků a poct, jen u nosu mu visel dlouhý rampouch krve. Druhého, rovněž vysokého důstojníka, našli na hromadě posypového materiálu pod kapličkou ke Dvoru. Oba zastřelené pak vojáci zahrabali na hřbitově u zadního vchodu, kde se původně pohřbívali sebevrazi. Dva křížky s helmami pak léta označovaly místo jejich odpočinku až do doby, kdy si je jejich příbuzní odvezli domů, do Německa. S nimi zmizely i kříže s helmami (HOTOVÁ 2012: 25).

5.3 Život s Američany

Tak jsme s Američany žili víc jak tři týdny. Vařili jsme společně na kamnech, co vedlo k různým šprýmům. Vzájemně jsme si odstrkovali hrnce, ale vše v pohodě. Jediný, kdo byl jejich příchodem zklamán, byl malý synovec Frantík, kterému jsme říkali, že Američané jsou černí jako čokoláda, a ejhle, oni jsou jako my. „Proč jste mi lhali?“

Kdo se s nimi velmi spřátelil, byla naše malá srnka, kterou bratr přinesl jako kolouška, když ztratila matku. Lízinka s nimi jezdila v džípu, mlsala čokoládu a vojáci by ji nejraději vzali s sebou, ale nejde to – je naše. Jednou však došlo ke konfliktu. Nějaký důstojník přivezl bednu pro nás vzácných potravin a cigaret, kterou mamince, která byla sama doma, předal. Něco jí říkal, ale maminka nerozuměla, tak jen přikyvovala. Nikdo

předsunutá hlídka dokonce zavítala až do Prahy, ale tím americká mise na našem území definitivně skončila (RANDÁK 2016: 309).

nesmí na nic sáhnout, já mu to slíbila, že se mu nic neztratí. Za tři dny se tu objevil znovu, pohlédl na bednu a znovu něco říkal. Maminka jen opakovala „Ne, nic jsme nevzali.“ a on nechal vynést bednu na hnůj a tam rozšlapat. Jak moji bratři litovali „Bože, těch cigaret!“. Pak si přivedli tlumočníka, vídeňského Čecha, který nám teprve řekl, že to byl dar – třeba za to, že nám okrájeli všechny patky na patnácti bochnících chleba, a ještě se zlobili, že maminka chleba špatně peče, že je málo rozpraskaný. Dárce se cítil uražený a my zase poznali, co škod nadělá neznalost řeči. Tyto dny se zase něco přihodilo, na co jsem dlouho vzpomínala. Naši Američané mě pozvali na seznamovací večer do společenského domu do Větrní. Nebylo možno odmítnout a nebylo ani proč. Tak jsme se vydali na cestu. Uměla jsem s nimi již trochu komunikovat, i když to nebylo na velký rozhovor (HOTOVÁ 2012: 25).

5.4 Setkání po letech

Ihned po příjezdu jsem si všimla vysokého štíhlého důstojníka v uniformě anglického letectva. „Pepíku, jsi to ty?“. „Bože, Riško (tak mi říkali ve škole), co tu děláš, já bych tě nepoznal.“ Pepík Kohout, můj spolužák, přijel do Větrní za svým kamarádem Pepíkem Bergerem, naším spolužákem. Němec, kterého otec připravoval na práci u Spirů a protože německá škola obchodního zaměření tu nebyla, šel do české. Do Budějovic se vrátili ihned v roce 1945, protože chtěl zastihnout těžce nemocnou maminku. Do Větrní přijel proto, kdyby kamarád Berger potřeboval pomoc. Bergera již nestihl, padl v prvních dnech války a je zahrabán někde v Polsku a jeho rodiče neví, co s nimi bude. Pepík mi popisoval celou anabázi přes Polsko, Francii do Anglie, kde se oženil s dcerou majitele textilního závodu, který jim po náletu shořel. Ona sloužila také u letectva a chtěla po válce s mužem do Budějovic. Ale on, jak to již dnes vidí, těm z Anglie u nás štěstí nepokvete, vrátí se tedy, i když nerad. V Budějovicích nenašel ani naše německé spolužáky – Valerii Steinerovou, která skončila s celou rodinou v koncentráku, ani Trudu Patačkovou, která se vdala do Německa a z Budějovic odešla navždy²⁵. Rozloučili jsme se až k ránu, řekli

²⁵Válečné ztráty Československa – O čem čísla nevyprávějí – Sudetští Němci se nepočítají. Jejich započítáním bychom se dostali ke ztrátám daleko vyšším, ale nestalo se tak, neboť bychom prezentovali padlé i z druhé strany konfliktu. Dobově se tak vycházelo z toho, že je má ve svých ztrátách zakalkulováno Německo, jemuž po září 1938 připadli. Asi 180 000 sudetoněmeckých vojáků zemřelo ve válce nebo v zajetí (údaje kolísají mezi 175 000 až 200 000), k tomu se řadí na 10 000 úmrtí sudetoněmeckých civilistů při náletech a pozemních bojích (RANDÁK 2016: 310). Zajímavým problémem je, kam počítat Čechy,

si „Na shledanou.“, i když jsme oba věděli, že se již nikdy nesetkáme. Po návratu Američané vlezli do svých spacích pytlů, ale já musela do práce. My v noci spali, oni bděli – čekali na zprávy z Ameriky, jejich vysílání bylo kolem půlnoci (HOTOVÁ 2012: 26).

5.5 Likvidace zajateckého tábora

Po několika dnech postavili Američané u silnice stůl a my se domnívali, že bude sloužena mše svatá. Oni byli velice zbožní, mši svatou v kostele vždy proklečeli a posléze také odvezli našeho pana faráře do Rakouska. V tom však přijela nějaká komise vyšších důstojníků a všichni zajatci, svlečeni do půl těla a s rukama nad hlavou, předstupovali před stůl. Tato komise si ověřovala příslušníky SS, kteří byli na paži označení svojí krevní skupinou. Tyto označené odvezli zpět k Rusům. Odvážela je pak velká auta, která řídili ženy nebo černoši. Konečně se malý Frantík dočkal černého Američana.

Za několik dnů je odvezla stejná auta do sběrných táborů v Německu, odkud byli propuštěni. Odvezli také belgické zajatce, se kterými jednali stejně, jako s německými (HOTOVÁ 2012: 26).

5.6 Vlasovci

Tyto dny byl mezi Kladným a Záhorkovem zřízen další zajatecký tábor, a to pro Vlasovce, kteří prý pomáhali v Praze. Byla to zformovaná jednotka u Vídně, které velel generál poručík Meandrov Vlasov – náš známý z Červeného Dvora. Jednotka byla bez vyššího velitele, bez zásobování, a tak při útěku z Vídně přes Rakousko k Američanům kradla. Jejich zbraně opět navezli na louku. A zase přijelo auto s ruskými vojáky a požadovali vydání Vlasovců, což nebylo bez předchozího jednání možné. Ten den jeden z ruských vojáků jednoho Vlasovce zastřelil. Šlo snad o vyrovnání starých dluhů? Zastřeleného pak zahrabali někde na poli mezi Kladným a Záhorkovem. Dnes je

kteří se za války přihlásili k Němcům. Při sčítání lidu v květnu 1939 se jen v Sudetech přihlásilo za Němce odhadem 80 000 Čechů. Jelikož měli německou státní příslušnost, byli povoláni k službě. Musíme počítat s více jak 4 000 českými padlými v německých uniformách (RANDÁK 2016: 310). Šoa a holokaust: Jména 77 297 Židů z českých zemí, kteří přišli o život důsledku nacistické genocidy, jsou zdokumentována na zdech pražské Pinkasovy synagogy. Tento seznam je poměrně přesný a také v dostupné míře úplný (RANDÁK 2016: 310).

vše zapomenuto, nikdo o tom neví. Kolik takových mrtvých leží po celé Evropě? Po projednání na vyšších místech je Rusové stejně odvezli a o jejich osudu se již nikdo nedozvěděl.

Vlasovci²⁶ byli potomci šlechtických a kozáckých rodin, které organizoval generál Vlasov. Věřili tomu, že Rusko válku prohraje, a jim bude vše vráceno, veškerý zabraný majetek, ale mylili se. Po Pražském povstání táhl generál Vlasov na západ se svými vojáky, ale sovětští vojáci je na zámku Lnáře zastřelili (HOTOVÁ 2012: 27).

5.7 Likvidace skladu zbraní

Naši Američané byli vystřídáni jinými, kteří se ubytovali v dnes již zbořeném domě rodiny Raabů. Odtud utekl krejčí Tahedl do Německa. Tak, jako mnoho jiných, kteří se něčím provinili. Byt byl nyní prázdný a Američanům vyhovoval, protože měli s sebou tři řecké dívky, které byly v Německu totálně nasazeny na práci a přidaly se k nim. Tito Američané měli za úkol zlikvidovat a odvézt všechny zbraně na louce, které byly odebrány oběma armádám. Jak se asi divil starý Anderle (dnes Winzig) majitel louky, který si sám říkal „já, chudý čert“ a odháněl nás z louky, když jsme se koupali v potoce. Nás nikdy nedohonil a my na něho pokřikovali „Arme Teufel“. Zbraně byly odvezeny, zajatci rovněž a s nimi zmizeli i američtí vojáci (HOTOVÁ 2012: 27).

5.8 Bezvládí

Po odchodu Američanů se tu začali objevovat různí lidé, kteří rozebírali auta na našem poli, která tu zůstala po odvozu zajatců. Když došlo k jejich odvozu naší

²⁶ Příslušníci Ruské osvobozené armády (ROA) generála A. A. Vlasova, kteří za 2. světové války bojovali po boku Němců, se rekrutovali převážně z řad ruských zajatců, kteří se rozhodli vojensky vystoupit proti sovětské armádě v Rusku. Až v roce 1944 došlo na konferenci emigrantských skupin z území Sovětského svazu konané v Praze k ustanovení Komitétu pro osvobození národů Ruska a jeho ozbrojené složky – ROA. Od listopadu byly organizovány první dvě ruské dobrovolnické divize, z nichž první se v dubnu 1945 ocitla v bezprostředním okolí Prahy. Její vojáci se 6. května zapojili do bojů v Praze na straně povstalců a 300 jich padlo. Velení ROA vyjednávalo s Českou národní radou o svém odchodu do amerického zajetí, ale jednání nebyla úspěšná. Proto se jejich jednotky 8. 5. stáhly směrem na západ, avšak většina ruských dobrovolníků nedosáhla amerického zajetí a byli zachyceni a transportováni do ruských táborů. Velitelé byli vesměs odsouzeni k smrti a popraveni. Účast vlasovců v pražském povstání se dlouho zamlčovala (RANDÁK 2016: 309).

armádou, byly tu již jen nepotřebné vraky. Zároveň se tu začali objevovat různí lidé v uniformách německé a africké armády, s českým lvem na čepici, na rukávě s písmeny NG, co značilo „Národní garda“, ale hlavně s pistolí za pasem. Navštěvovali německé rodiny a brali, co se dalo. Do Dobrkovic se vrátil z koncentračního tábora komunista Reischl a hned se ujal samozvaně starostování. Tenkrát tu byly obce dvě, a to Kladné a Křenov. V Křenově se ujal postu starosty, bez jakýchkoliv zkušeností, mladý Jan Petrášek. Ale i v Krumlově došlo ke změnám. Z koncentračního tábora se vrátili Švamberg a Sedlák. Oba sociální demokraté se ihned podělili o místa. Švamberg na Městském úřadě, Sedlák na Okrese. Němečtí úředníci již dávno opustili své úřady a ti, kteří se báli odplaty, byli již dávno za hranicemi (HOTOVÁ 2012: 27).

Kronikář VALENTIN (1918–1949: 46) k událostem tohoto období zmiňuje mimo jiné: „7. července 1945 byla zavedena čeština jako státní řeč a vyhlášena konfiskace veškerého majetku Němců, domů, pozemků a polí.“ V návaznosti na tuto skutečnost byla dne 7. srpna provedena změna měny z RM (říšské marky) na Kč (české koruny)²⁷.

V Kájově se zanedlouho objevili dva páni a Reischla si odvedli do vězení, protože v koncentráku dělal kápo. Tito samozvanci nikdy dlouho nevydrželi. Chci jenom říci, jaká to byla doba (HOTOVÁ 2012: 27).

6 Přišli Rusové

Jakmile odjeli poslední Američané, objevilo se tu auto s ruskými vojáky. Jak jinak, zase se ubytovali u nás. Poručík přinesl něco v plátěném pytlíku, který dal mamince, aby jim uvařila. Maminka upustila pytlík ihned, jak ho otevřela. Poručík zastřelil naši Lízinku, která měla pozorovatelnu pod vysokou lípou. Rozběhla se k poručíkovi v domnění, že se vrátili staří přátelé a ejhle. Padla rána a Lízinka musela zemřít, i když měla na krku mašli, aby bylo vidět, že není divoká. Maminka odmítla Lízinku vařit a dlouho jsme na ni vzpomínali. Situace se nyní změnila. Již nebylo společného vaření ani spaní. Hned druhý den došlo k pokusu o znásilnění Anči ze mlýna, která tu dobu u nás pobývala. Stačilo, že byla Němka. Poručík sice zasáhl a to tak, že

²⁷ Na podzim roku 1938 na základě mnichovské dohody byla stanovena říšská marka platidlem, v roce 1945 byla nahrazena zpět ČS korunou (Historie ČNB. *Česká národní banka* [online]. 2017 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.historie.cnb.cz/cs/>).

vojáka zpohlavkoval a vyhnal. Ale kam? K nám se již nikdy nevrátil. Tito vojáci denně odváželi obilí ze skladu, který byl po žních plný, a ještě bylo obilí uskladněno na selských sýpkách pro jarní spotřebu. Když sklad vyprázdnili, zmizeli tak, jak se objevili. My jsme mohli posoudit ten velký rozdíl mezi dvěma vítěznými armádami.

V těchto dnech došlo nařízení, že němečtí občané musí na rukávě nosit pásku s označením „N“. A já si opět kladu otázku: „Proč všichni?“. Uvědomila jsem si, jak se ke mně chovali v práci němečtí kolegové a já jim nemohu nic oplatit. Vždyť viníci jsou již dávno za hranicemi anebo se vůbec nevrátili. Třeba jako bývalý kamarád Klauser Hansi s jeho výhrůzkami, že nás zastřelí, padl za Hitlera hned v prvních dnech války. Hitler Sudeťáky nijak nešetřil, proto jich tolik padlo. Z naší farnosti, jak je uvedeno v kostele na tabuli, padlo 67 lidí. „Za co?“ (HOTOVÁ 2012: 28).

6.1 Pohroma

Pro naši rodinu byl konec války pohromou. Úroda zničena, pole uválcovaná a my neměli co dát dobytku. Zase pomohli němečtí sousedé, takže jsme sušili seno všade, kdo nám co dal. I park v Červeném Dvoře. Pomalu jsme sklízeli pole, a co jsme sebrali, házeli jsme do utrženého břehu na naší louce, který jsme pak zasypali zemí. Jak se ale tatínek divil, když po letech ukazoval vnukovi, kam jsme to dali, nebylo tu vůbec nic, jen rozkopaný břeh svědčil o tom, že to sběratelé již dávno vykopali. Německé obyvatelstvo stále ještě nevěřilo, že bude muset odejít. Oplakávalo své padlé a těšilo se z konce války, že konečně bude zase pokoj a mír, že budou všichni zase v klidu obdělávat svá pole a žít tak, jak je tomu po staletí učili Cisterciáci: „Modli se a pracuj, Bůh Ti požehná!“ (HOTOVÁ 2012: 28).

6.2 Národní správci – komisaři

Ale to už nastala doba národních správců a komisařů, docházeli noví osídlenci a německé rodiny odcházely do lágru, kde čekaly na odvoz do neznáma. Lágr byl v bývalých vojenských kasárnách v Krumlově za nádražím. Střežilo ho několik mladých mužů, byli ozbrojeni a říkali si vlastenci. Docházeli noví osadníci a staří odcházeli s 30 kg svého majetku.

Brali to nejnutnější, hlavně kde byly malé děti. Stala jsem se svědkem nemilého výstupu, když tu starý Codle, nechtěl nechat své staré kolo, na kterém jezdil celý život do práce do Větrní. Chtěl se ještě jednou na něm svézti, s sebou ho stejně vzít nemohl.

Na hlavu si dal 3 klobouky, patrně vše, co měl, nasedl na kolo a jel. V tom od nádraží přicházel pan Kadlec, novoosídlenec. Shodil Colda z kola a ušetřil mu pár facek a kopanců. Ale proč? Zasáhla jsem, ale to už Coda uháněl pěšky bez klobouků do Krumlova do lágru. Potřeboval pan Kadlec ty tři klobouky a kolo? Vždyť jezdil drahou zadarmo, protože byl jejím zaměstnancem (HOTOVÁ 2012: 28).

6.3 Zážitek z lágru

Jednou jsem nesla do lágru konvici mléka pro novorozeně mého bývalého kolegy. Strážci byli vzrušeni a s jásotem mne vítali. Jistě že jim pomohu. Měli na záchodku zavřenou mladou ženu, která utekla z lágru z Vyšného, a chytili ji, když se vracela. Nyní je třeba ji prohledat, jistě si byla pro zbraň. Souhlasila jsem a šla za onou ženou. Seděla schoulená v koutě a vystrašeně plakala. Ujistila jsem ji, že jsem na její straně, ale musí mi říci, proč utekla. Odložila kabát a z těla odvinula kus plátna, prý ho sehnala za sádlo dětem na košilky. Poradila jsem ji, aby ho zase schovala a šla jsem říci oněm mladíkům, že nic nemá, ale je v pokročilém stádiu těhotenství. Za velmi dlouhou dobu, snad 15-20 let zvoní někdo u našeho domu. Neznámá žena s dvěma mladými muži. Jdu Vám poděkovat za to, že jste mi tenkrát pomohla s tím plátnem. Moc mi to pomohlo. Byla jsem dojata. Za co mi děkuje? Že jsem byla člověkem? (HOTOVÁ 2012: 29).

6.4 Konec starého zaměstnání

I u nás v bance došlo ke změně. Banku převzala Českokrumlovská záložna, která byla po dobu války v Křemži. Za úkol měla likvidaci Volksbanky. Tím úkolem byl pověřen pan Severa. František Severů, rodák z Mezipotočí, ze strážného domku. Jak ten dovedl cítit s lidmi, se kterými vyrůstal a dlouhá léta žil. S ním jsem zůstala já a Erna Wondrová. Jí ale bavila více hudba než účetnictví a v budoucích letech se také hudbou živila. Hrávala s Petrem Ebenem na klavír a zůstali až do jeho smrti přáteli. Práce jsme moc neměli, tak jsme chodili pomáhat do Záložny. Erna se osvědčila jako výborná pracovnice při výkupu sváženého dobytka z opuštěných statků.

Pracovala s krumlovským rodákem, mým spolužákem Mílou Mrázkem, až do doby svého odsunu. Jednoho dne však nepřišla do práce. Vyhlížela jsem ji, protože jsem tušila, že se jí něco stalo. A ejhle! Stojí ještě s jinými děvčaty u kašny a čeká, až si ji některý ze sedláků vybere za služku. Zájemci je ohmatávali, zjišťovali svaly, zvedali sukně, jestli mají pevné nohy. Nechutné! Vyběhla jsem, chytím Ernu za ruku a vleču jí

do kanceláře. Nebudu opakovat, co jsem všechno slyšela, abych si tam stoupla já. Ten den se ale nedostala domů, kde jí byl ponechán jeden pokoj po dobu, co bude pracovat v záložně. Byl zapečetěný. Tak strávila noc u známých na Plešivci. Její otec obchodoval se starožitnostmi a ona soustředila něco ve svém pokoji. Dalo nám to moc práce, mně a Mrázkovi, abychom pokoj otevřeli. Pokoj byl však úplně prázdný. Zmizelo vše, i velká sbírka kreseb malíře Schieleho, který byl jejich sousedem a kterého léta podporovali. Nikdy jsme se s Mrázkem nedopátrali, kdo to všechno ukradl, protože se nikdo nepřiznal, kdo pokoj zapečetil. Jistě někdo ze zabavovací komise, které tenkrát veleli dva mladí muži. Pan Böhm, který pak po celý život pracoval na MNV, jméno druhého si nepamatuji, zmizel z Krumlova a již se nikdy nevrátil. Přátelství s Ernou a Petrem Ebenem zůstalo až do jejich smrti (HOTOVÁ 2012: 29).

7 Návrat Čechů

Na svá místa se vraceli²⁸ železničáři. Nevrátili se však všichni do svých starých bytů, někteří si zabrali domky. Vrátil se tak i pan Kučera, který tu byl výpravčím a bydlel v železničářském domě. Nyní je tu přednostou a bydlí na nádraží. Kdo se již nevrátil, byl starý řídící Fajtl. Místo něj však přišel mladý učitelský pár. Pan řídící Müller s manželkou. Nezačal učit v bývalé české škole, ale v německé. Scházely se tu děti z různých škol, které se ani neznaly. Pan řídící hrával v neděli při mši svaté na varhany v kostele, což bylo dříve povinností každého kantora. Duši sprízněnou našel v osobě našeho nového faráře. Pan farář Straka, bývalý Českobudějovičák vystudoval teologii v Římě a stal se členem Oblátů, kteří Kájov od roku 1930 obhospodařovali. Po dobu války sloužil v Italských horách s partyzány. Nyní se ujímá kolatury v Kájově, ke které bude patřit i kostel v Hořicích a na Slavkově. V místě, kde nezná jeden druhého, kde se lidé z různých koutů poznávají. Chudí, nyní bohatí. Jak ale naloží s tím, co jim spadlo do klína? Vrátili se i naši sousedé Kupečků, kteří po celou dobu peníze za domek

²⁸ Na území Československa probíhaly také mohutné přesuny obyvatelstva. Především docházelo k návratu lidí odvečených do Německa na nucené práce, z koncentračních táborů, věznic i emigrace. Do září 1948 se sem vrátil přibližně necelý milion osob. Naopak Československo byly nuceny opustit statisíce Němců v rámci odsunu. Z vnitrozemí proudili rovněž lidé do příhraničních oblastí, kterým odsun Němců zasadil tvrdou ránu a na mnohých místech je zcela paralyzoval. Začátkem února 1945 žilo v českém pohraničí pouze několik set tisíc Čechů, koncem května 1947 to bylo již 2,4 milionu Čechů a Slováků (RANDÁK 2016: 321).

schovávali a nyní je budou moci vrátit. Pouzarů peníze za domek utratili a nyní budou platit, co jim stát určí. Vdaná dcera Marie zatím osídlila hájenku na Jindřichohradecku, ale do Kájova se vrátí později, až to tam zlikvidují. Kozlů se již nevrátí. Za peníze, které za domek dostali, si koupili v Týně nad Vltavou jiný. Jediný syn František se alespoň jednou do Kájova vracel (HOTOVÁ 2012: 30).

7.1 Noví osídlenci

Den po dni odcházeli německé rodiny do lágru, podle toho, kdy byl jejich dům osídlen. Nejhorší to ale bylo v selských rodinách. Milovali svá pole, která po staletí obdělávalo mnoho jejich předků. Milovali každý koutek, který zkrápěli potem, vybírali kameny a stavěli z nich tarasy, aby jim vodní příval nebral zem. Všechno si vydobyli svou prací a odříkáním. Nyní ale budou umírat v daleké cizině, v bídě a stesku po rodné hroudě. Vždyť někteří nebyli dále, jak v Krumlově. Nejhorší to ale bylo tam, kde se hospodář ocitl v roli čeledína. Ti pak utíkali sami, i bez oněch 30 kg anebo na vlastní přání. Mezi ty, kteří utekli, patří i největší sedlák v okolí Pihandl z Přelstic. Jeho statek osídlila rodina Krlínů, která dosud žila v pastoušce. Noví osídlenci nebyli zvyklí na tak těžkou práci a chyběl jim i citový vztah k nově nabytému majetku. Nevážili si ničeho, ani koní, se kterými se staří loučili se slzami. Typické osídlení bylo v Novosedlech. Osídlenci přijeli na nákladních autech, rozběhli se po vesnici a každý si něco vybral. Původní majitele pak odvezli na stejných autech do Dvora na Třeboňsku, odkud po čase odcházeli na odsun. Hronků a Rudolfů nedovolili selce ani dopěci chleba. Vždyť nová hospodyně to také zvládne. Přijeli, osídlili a pan Gutwirt se ihned ujal starostování, prý do doby řádných voleb. Děvčata Hronků měla na starost odsuny do lágrů. Kontrolovala, aby někdo neměl více, jak oněch 30 kg. Tak šli na odsun i staří rodiče mého švagra Hosingera, který se před několika dny vrátil z vojny, kde hlídal zajatce. Staříci, že bys je oba svázal do jednoho uzlíčku, bydleli v pastoušce na návsi Novosedel s vnučkou. Zeť odešel před několika lety s komunisty do občanské války ve Španělsku budovat nový svět a tam také zahynul. Dcera dlouho nepřežila a odpočívá na kájovském hřbitově. Malé Marii nezůstalo nic, jen stříbrný křížek na krku, jediná to památka na maminku. Ale i ten se hodí, a tak zmizel v kapse Marii Hronkové. To bylo první setkání s děvčaty Hronkovými. Se sestrou Milkou jsme požadovaly křížek zpět, vrátila jej, ale já k ní již nikdy nenašla cestu (HOTOVÁ 2012: 30).

Bezmoc a beznaděj museli cítit vysídlování Němci²⁹, kteří dle záznamu v kronice VALENTN (1918–1949: 51) opustili svou vlast v 10 transportech. Detailní popis uvedených transportů, které uvádí Valentin ve své kronice, jest přílohou (viz příloha č.10).

7.2 Záhorkov

Malá osada se třemi velkými statky, jejich vznik je datován do 13. století. A já nyní obdivuji odvalu tří selských synů, kteří si tyto statky zabrali. Na jejich rodných hroudách hospodaří jejich starší bratři, pro ně je to jedinečná příležitost, jak se jim vyrovnat.

Hlavně, aby nám tu nechali Němce jako pracovní síly. Nestalo se, tak první odchází Šmejkal. Druhý Mráz se oženil s dcerou osídlence v Kladném a zůstal. Zvládal to, když se obě rodiny spojily. Mojžíš, třetí z trojice, byl dlouho svobodný, dokud tady byla Hilda Setzů, paní Scherhaufarová a dcera řídícího, ku které našel Mojžíš jakýsi vztah, ale jen do doby, kdy již nebyla sama, a tak ji přihlásil k odsunu. Oženil se, ale ani on tu mnoho štěstí nepoznal. Ztratil jedinou dceru a pak byl jeden z prvních, kdo uvítal založení Zemědělského družstva, kterého se stal činitelem.

I v naší obci Křenově se vyměnili hospodáři. Noví osídlenci ze Slovenska, jejich osadu zatopila Oravská přehrada. Jaký to rozdíl v lidech. Byly mezi nimi selské rodiny jako Ptačinů, Svetů, Macků, kteří se chovali k nově nabytému majetku jako ke svému, který jim zatopila voda. Ale ti, co na Slovensku nic nenechali, se chovali zcela jinak. Vzorem těch byl pan Klimčák, který nepracoval, chodil v naleštěných holínkách. Měl početnou rodinu, a tak nejstarší Milka nezahálela a ubytovala se ihned na obecním úřadě

²⁹ Právní základ dostal odsun Němců na Postupimské konferenci v srpnu 1945, kde se stejný způsob řešení „německé otázky“ stanovoval také pro Polsko a Maďarsko (RANDÁK 2016: 318). Organizovaný odsun započal na konci ledna 1946 a oficiálně byl ukončen 1. listopadu téhož roku. Němci byli dále shromažďováni v internačních táborech, kde žili ve velmi krušných podmínkách a trpěli nedostatkem jídla, tepla a ošacení stejně jako tvrdým zacházením. Nepodařilo se zcela rozlišit fašistické či antifašistické jednání Němců, navzdory tomu, že posledně zmiňovaní měli být s některými dalšími skupinami z odsunu vyňati. Paradoxně byli nuceni opustit republiku např. i někteří německy hovořící Židé. Němci byli odsunuti pouze s nejnужnějsími věcmi své osobní potřeby. Ostatní movitý i nemovitý majetek propadl státu a byl považován za součást poválečných německých reparací. Během transferu bylo přesídleno 2 208 000 osob a v roce 1947 odešlo ještě dalších 65 000 Němců (RANDÁK 2016: 318-319).

u Jana Petráška, kterého si později vzala. Její práce kontroly s odsunovanými ji umožňovala zásobovat rodinu oblečením a šperky. Až po letech mi ukazovala Riči Raab z Lazce, která se v Německu stala řádovou sestrou, roztržené ušní boltce – památku na Milku Klimčáků. V této době byl bratr František požádán, aby se ujal starostování v naší obci, protože se stávajícím stavem nebyl Okresní výbor spokojen. František však uznal námitku a radu našeho tatínka: „Budeš muset ubližovat nevinným, kteří Tě měli rádi a věří Ti! Začni se starat o svou budoucnost, a začni řezničit. Domek, který jsem pro Tebe postavil, a který jsem musel za války prodat, je již volný“. A tak František odmítl a začal řezničit. Starostou v naší obci se tedy stal nový osídlenec Gottwald. Světoběžník, který pobýval v Americe a naposled ve Francii. Soustředil kolem sebe mládež a založil kapelu. „Že neumíš na nic hrát? Nevadí, já tě to naučím.“ V obci byl celkem oblíben, až jednoho dne přišel zatykač. Občan Gottwald je stíhán francouzskou policií za vraždu. Jeho dva synové zmizeli z vesnice s ním, nikdo nevěděl kam. Za dalšího starostu byl zvolen Jaroslav Červ z naší osady. Nechtělo se mu chodit tak daleko až do Křenova, a proto přesídlil Obecní úřad do Kájova k nám, do prázdného bytu po Mikšlovi. Ale i on využíval postavení starosty ve svůj prospěch. Tak byla naše obec znovu opuštěna. ONV proto pro ni jmenoval komisaře, Františka Hálu, který pak obec spravoval až do doby, kdy byla sloučena s Kladným. Hála nikomu neublížil, ale také pro nikoho nic neudělal. Později se stal ředitelem Jihočeských papíren ve Větrní. Dalším povedeným osídlencem byl pan Špak z Lazce. Zabral si v Lazci kovárnu a nechal kováře, našeho bývalého starostu, odsunout. Pan Špak z něho udělal otroka. Když pak konečně měl jít na odsun, byl ráno nalezen ve stodole oběšen. Proč se oběsil, když mělo jeho otroctví skončit? Začalo vyšetřování, kterému se nepodařilo nic zjistit, protože Špak zmizel a až po letech se ozval rodině z Ameriky (HOTOVÁ 2012: 30).

7.3 Další rok uběhl

Odsuny německých občanů byly nyní organizovány, ale komisaři na obcích zůstávali dále neomezenými pány. Rozhodovali o osudech tolika lidí. Slibovali děvčatům, která si povolávali večer k zábavám, že nepůjdou na odsun, když jim zachovají přízeň. Po letech jsem se setkala s více takovými případy, kdy mladí hledali své otce, které chtěli poznat. Vzpomínám na jeden případ, kdy k bratrovi Františkovi přiběhl malý chlapec z Boletic, aby pomohl, že jeho sestra má večer jít ke komisaři. Bratr situaci rázně rozhřešil. Sestra ať večer přijde ke mně. Ráno se ihned vydal do Krumlova na ONV, kde

to vyřešil tak, že komisař byl ihned odvolán. Nikdy nám neřekl, co tenkrát na ONV pověděl. Tak nějak rychle uběhl druhý rok po válce a již zase tu byla zima. V Novosedlech si se zimou nedělali žádné starosti. Shánět dřevo? Vždyť je ho na statcích plno a jsou zbytečně veliké. Vyřezali tedy krovy. Prvnímu spadla střecha na hlavu Kohoutovi, po něm ihned Cimlovi. Co si dělat starosti? Vždyť je ještě tolik statků plných. Odstěhovali se tedy ničit další do Kladného. Tak vzal za své i starý mlýn v zátočině pod nádražím, který se svou rodinou osídlil Tejml. Pak se tu dva roky říkalo „u Tejmlů“. Za dva roky Tejml odešel, nedá se tam prý bydlet. S ním zmizelo vše, co rodina Bláhů za staletí nahospodařila. Říkalo se tady „u Kejglerů“. I když se dnes již hlásili k německé národnosti, byli hrdí na svůj český původ. Svobodný pan Bláha se tu usadil v 16. století, jeho pozemky sahaly kolem mlýna až k cihelně, pásal tu hlavně stáda ovcí. Za Egenbergů prodal část svých polí (dnešní naše) Krumlovskému panství. Egenbergovi ohraničili své panství stromovím a kaplí sv. Anny, na rozcestí pak sv. Josefem. Kaple stávaly až do doby komunismu, kdy je starosta obce nechal odstranit (HOTOVÁ 2012: 31).

7.4 A život jde dál

Naše rodina se začíná rozpadat. Bratr František se odstěhoval a začal řezničit. Bratr Stanislav se také oženil a se svou ženou Lenkou, rozenou Velátovou, si také zabral opuštěné hospodářství v Lazci. Ale ani on tu dlouho nepobyl, snad 5–6 let a odstěhoval se do Práčova, kde pracoval u státních statků, i když byl vyučený řezník. Bratr Josef nastoupil základní vojenskou službu a prohání se po slovenských horách Bendlerovce. Doma nebyl nikdo, kdo by s bratrem Václavem pracoval. Rozhodla jsem se tedy opustit svoji práci v Záložně a začala pracovat doma, což mi nebylo zatěžko, protože i dříve jsem doma pomáhala (HOTOVÁ 2012: 32).

7.5 Přišel únor

Ještě jsme se nevzpamatovali z války a jejích následků a již se začíná všechno měnit. Sousedka Stropková, kamarádka sestry Marie, a paní Hodová začaly nosit červené pionýrské šátky, aby prý každý věděl, kam patří. Já začínám pochybovat, jestli nás náš otec správně vychoval pro tuto dobu. Jeho životním heslem bylo: „Modli se a pracuj, Bůh Ti požehná“. To ale přestalo platit. Byly poutě. Poutníci po staletí chodili svatou Pannu o něco prosit, zůstávali v kostele po celou noc. Ale tu přicházejí dva soudruzi obecního zastupitelstva Augustin a Švéda, poutníky vyhání do tmavé noci a kostel zamykají. A

pracuj? Vždyť ti, co nepracují, mají stejně³⁰. Vše, co jsi za život našetřil, dáš společně pokladně. A tak soudruzi Mojžíš a Kadlík, se zastupiteli obecního úřadu, odvádí tvůj dobytek do JZD. Vždyť všechno patří všem a nikdo nic nemá. Okresní tajemník KSČ, soudruh Samec, učil lidi „chodit brázdou“. Zrušili jsme koncentráky, ale máme pracovní tábory. Tak i můj 85letý otec šel na 3 měsíce do vězení a sestra Marie, která vždy stála po jeho boku, na 10 měsíců. Největší zlo na selských rodinách bylo ale napácháno tím, že synové byli povoláni do továren. Ztratila se láska k rodné hroudě. Co bude dál, kdo nás bude v budoucnu živit...o tom zase někdy příště (HOTOVÁ 2012: 33).

³⁰ Ke konci roku 1948 se vedení KSČ rozhodlo pro cestu kolektivizace. Nová podoba československého zemědělství měla mnoho styčných bodů se sovětským vzorem. Především ji tvořilo převedení soukromého vlastnictví na kolektivní výrobu, paralelní rozvoj družstevní a státní formy hospodaření, realizující se v jednotných zemědělských družstvech (JZD) a státních statcích. Vstup členů do družstva nebyl dobrovolný a nezřídka byl spojen s nátlakem. Členové rovněž vstupem nezískávali žádný přímý podíl na majetku a případném výnosu družstva. Do JZD tak mohli vstoupit i zcela nemajetní zemědělci. Z počátku se při zakládání JZD zdůrazňovala dobrovolnost. První družstva vznikala z vlastní iniciativy zemědělců a další členové byli získáváni přesvědčováním. Nejrychleji se JZD zakládala v českém pohraničí, kde se tím zejména novým poválečným osídlencům nabízelo východisko ze špatného vlastního hospodaření. Navíc jejich svázanost s půdou nebyla příliš silná. Valná část zemědělců však do JZD vstoupit příliš netoužila. Zejména větší sedláci nechtěli způsob svého hospodaření a svobodné rozhodování podřídit kolektivním direktivním nárokům (RANDÁK 2016: 336-337).

Závěr

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházela z několika základních pramenů. Prvním z nich byly nepublikované paměti paní Růženy Hotové, roz. Neuberg, které dopsala v roce 2012, tedy tři roky před svou smrtí. Sepisovala je postupně několik let a věnovala je s úctou, láskou a vděčností svým rodičům Anně a Josefu Neubergovým. Dále jsem použila záznamy z Pamětní knihy obce Křenova, kterou sepisoval v letech 1918 – 1949 Jan Valentin z Křenova, a kterou z německého originálu v roce 1962 přeložil P. Jan Straka, farář v Kájově. Kroniku mi poskytla paní Libuše Semecká, dlouholetá matrikářka tamtéž. Tato skvělá žena se rovněž podílela na přípravě knihy 750 let Kájova, která byla vydána v roce 2013 k 750. výročí založení obce, ze které jsem rovněž čerpala. Jako další zdroj byly použity odborné knihy, a to Dějiny českých zemí a svazky XIII, XIV a XVa Velkých dějin zemí koruny české.

Z výše uvedených pramenů, jednoznačně plyne, že paní Růžena Hotová, roz. Neuberg žila v těžké a dramatické době. Narodila se v roce 1921, tedy pouze tři roky po skončení 1. světové války. Otec, co by válečný navrátilce, se s rodinou usadil nejprve v obci Vražice, aby se po zakoupení pozemku přestěhoval do Křenova (nyní součást obce Kájov), kde začal hospodařit a provozovat místní hostinec. Získal si pověst slušného a poctivého člověka a byl starousedlíky přijat do jejich řad. Meziválečné období nebylo jednoduché, ale to horší přišlo s nástupem Adolfa Hitlera k moci. V obci žilo mnoho německých rodin, jejichž členové patřili mezi jeho horlivé příznivce. Ve svých vzpomínkách Růžena Hotová barvitě líčí, jak se přátelská atmosféra mezi sousedy začala měnit v nepřátelskou, jak se měnily vztahy i mezi dětmi. Včera si společně hrály a dnes na sebe nenávistně pokřikují. Popis Hitlerovy návštěvy Kájova, Chvalšín a zejména Kletě, kde pronesl: „Krásná to země, ale ti lidé zde se mi vůbec nelíbí.“ dodnes vyvolává mrazení.

Válka přinášela útrapy a bídu. Potraviny byly na přiděl, což je obecně známý fakt, co však již tak známé není, je skutečnost, že čeští obyvatelé žijící v pohraničí dostávali pouze poloviční přiděly, neboť byli ve své zemi považováni za cizince.

Po těžkém období války přišel její konec. Německá vojska vystřídala Americká a Rudá armáda. Mladá Růžena strávila období války doma. Pracovala v Českém Krumlově v záložně. Konec války spojený s datem 7. 5. 1945 ji zastihl při cestě z práce. Jela z Krumlova na kole a cestou potkala americkou armádu. Američtí vojáci byli dokonce nějakou dobu u rodiny paní Růženy ubytováni.

Po dramatickém období 2. světové války následovalo v mnohém dramatičtější období poválečné. Kromě rozervaných vztahů byla rozervaná i země. Pole byla zpustošená, dobytku nedostatek. V nedalekém okolí byl zřízen zajatecký tábor, kde byli příslušníci SS odděleni od ostatních a předáni do rukou důstojníků Rudé armády. Ostatní buď utekli, nebo byli převezeni do sběrných táborů v Německu, odkud byli propuštěni. Ač se jedná o pohnutou dobu, vykouzlí na tváři čtenáře úsměv Růženina zmínka o radosti, kterou měl její malý synovec z toho, že poprvé viděl vojáka černé pleti. Další zajatecký tábor vznikl pro tzv. Vlasovce, kteří na svém útěku k Američanům z Vídně kradli. Jednalo se o potomky ruských šlechtických a kozáckých rodin, které organizoval generál Vlasov, se kterým se Růženina rodina znala z Červeného Dvora.

Po odchodu Američanů začalo tzv. období bezvládní. Začalo období nuceného odsunu německých starousedlíků a nového osidlování opuštěných statků. Paní Růžena poukazuje na projevy nenávisti tentokrát ze strany Čechů vůči Němcům. Popisuje, jak se původní obyvatelé těžko loučili se svými domovy, se svými statky, na kterých se dřeli a zvelebovali je. Jak plakali, když opouštěli své domovy, koně a dobytek. Místo nich se na statky nastěhovali lidé, kteří neměli vztah ani k budovám, ani k polím, ani k dobytku. Její vzpomínky jsem se snažila doplnit o autentické výpovědi místního kronikáře. Je zajímavé sledovat, jak různý může být pohled na jednu a tutéž situaci.

Čas běží a přichází rok 1948 a mladá Růžena začíná pochybovat o tom, zda ji a její sourozence jejich tatínek pro nově nastupující dobu správně vychoval. Jeho životním heslem, které se snažil předat svým dětem, bylo ono cisterciácké: „Modli se a pracuj, Bůh Ti požehná.“, a to přestalo platit.

Život Růženy Hotové se v roce 1948 dramaticky mění. Do čela státu se dostávají komunisté a tato skutečnost má zásadní dopad nejen na rodinu Růženy Hotové, ale pro celý stát. Komunisté se rozhodli vydat se cestou kolektivizace, což mělo za následek převod osobního vlastnictví do rukou státu. Pro samostatně hospodařící zemědělce to znamenalo zabránění půdy i dobytka. A právě v tomto období plným změn, kdy něco skončilo a něco začínalo, jsem se rozhodla svou práci ukončit.

Cílem mé práce bylo popsat a porovnat osud jednotlivce, tedy Růženy Hotové, s „velkými dějinami“ českého národa a československé republiky a sledovat spolužití Čechů a Němců žijících v pohraničí. Tento cíl se mi snad podařilo naplnit.

Přestože byla práce ukončena k roku 1948, domnívám se, že by bylo zajímavé pokračovat ve sledování osudu Růženy Hotové. Badatelské otázky a výzvy však klade i samotná historie rodu Neubergů.

Seznam literatury

Literární zdroje

GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí koruny české*. Praha: Ladislav Horáček - Paseka, 2006, ISBN 80-71-85-582-0.

HOTOVÁ, Růžena. *Osobní archiv*. Kájov, 2015. Pozůstalost, v držení autorky práce.

HOTOVÁ, Růžena. *Vzpomínky*. Kájov, 2012. Nepublikovaný rukopis.

HAVLICE, Jiří; ŠIMŮNEK, Robert; LAVIČKA, Roman. et al. *750 let Kájova*. Kájov: Bohumír Němec - Veduta, 2013, ISBN 978-80-86829-82-1.

KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí koruny české: Svazek XIII*. Praha: Ladislav Horáček - Paseka, 2000. ISBN 80-7185-328-3.

KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí koruny české: Svazek XIV*. Praha: Ladislav Horáček - Paseka, 2002. ISBN 80-7185-425-5.

RANDÁK, Jan et al. *Dějiny českých zemí*. Druhé. Praha: Euromedia Group, 2016. ISBN 978-80242-5503-3.

VALENTIN, Jan. – kronikář z Křenova, *Pamětní kniha obce Křenov*. Křenov 1918–1949. Nepublikovaný rukopis.

Elektronické zdroje

Historie ČNB. *Česká národní banka* [online]. 2017 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.historie.cnb.cz/cs/>

HOCKÁ, Eva. Jednotky SA – „Teror musí být zlomen zase jen terorem“. *M ZONE* [online]. 2013 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.mzone.cz/clanek/jednotky-sa-%E2%80%93-%E2%80%9Eteror-musi-byt-zlomen-zase-jen-terorem%E2%80%9C/>

Národní jednotka pošumavská. *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. 2017 [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/narodni-jednota-posumavska>

Rok 1918. *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/rok-1918>

SCHLANGE, Karl. Vznik a první nasazení jednotek SS. *VALKA.CZ* [online]. 2003 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/10433-Vznik-a-prvni-nasazeni-jednotek-SS>

Seznam zkratek

ha – hektar (zkratka plošné míry)

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

MNV – Místní národní výbor

NJP – Národní jednota pošumavská – celozemská organizace pro posílení kulturního a politického vlivu českého etnika v jazykově smíšených oblastech Pošumaví³¹

RM – říšská marka – na podzim roku 1938 na základě mnichovské dohody byla stanovena říšská marka platidlem, v roce 1945 byla nahrazena zpět ČS korunou³²

SA – Sturmabteilung (v překladu úderné či útočné oddíly) byla paramilitární organizace založená na počátku 20. let 20. století v Německu, která přináležela k nacistické straně (NSDAP). Lidově se jim také říkalo „hnědé košile“ podle typických uniforem. U zrodu této organizace stáli Ernst Röhm a Hermann Göring³³

SS – Schutzstaffel (známější pod zkratkou SS nebo runami) , česky *Ochranný oddíl*, byla ozbrojená organizace NSDAP vytvořená v roce 1925. V čele SS v době její největší moci stál Heinrich Himmler jako Reichsführer-SS (říšský vůdce SS).³⁴

ONV – Okresní národní výbor

³¹ Národní jednota pošumavská. *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. 2017 [cit. 2017-02-14].

Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/narodni-jednota-posumavska>

³² Historie ČNB. Česká národní banka [online]. 2017 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z:

<http://www.historie.cnb.cz/cs/>

³³ HOCKÁ, Eva. Jednotky SA – „Teror musí být zlomen zase jen terorem“. M ZONE [online]. 2013 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.mzone.cz/clanek/jednotky-sa-%E2%80%93-%E2%80%99Teror-musi-byt-zlomen-zase-jen-terorem%E2%80%9C/>

³⁴ SCHLANGE, Karl. Vznik a první nasazení jednotek SS. VALKA.CZ [online]. 2003 [cit. 2017-02-17].

Dostupné z: <https://www.valka.cz/10433-Vznik-a-prvni-nasazeni-jednotek-SS>

Seznam příloh

Příloha 1 – Rodiče Růženy Hotové - Anna a Josef Nebergovi

Příloha 2 – Rodokmen rodu Neberg

Příloha 3 – Vražice - obrázek z roku 1931

Příloha 4 – Vítěšovice

Příloha 5 – Kaplička ve Vražicích

Příloha 6 – Ruiny v bývalé obci Vražice

Příloha 7 – Dobové fotografie kájovského kostela a přilehlého okolí

Příloha 8 – Obec Kájov v popředí dům č.p. 8 česká škola

Příloha 9 – Dům Nebergových, Nový Křenov č.p. 44

Příloha 10 – Seznam transportů německého obyvatelstva

Příloha 11 – Dobové fotografie Růženy Hotové

Příloha 12 – Dobové fotografie Růženy Hotové

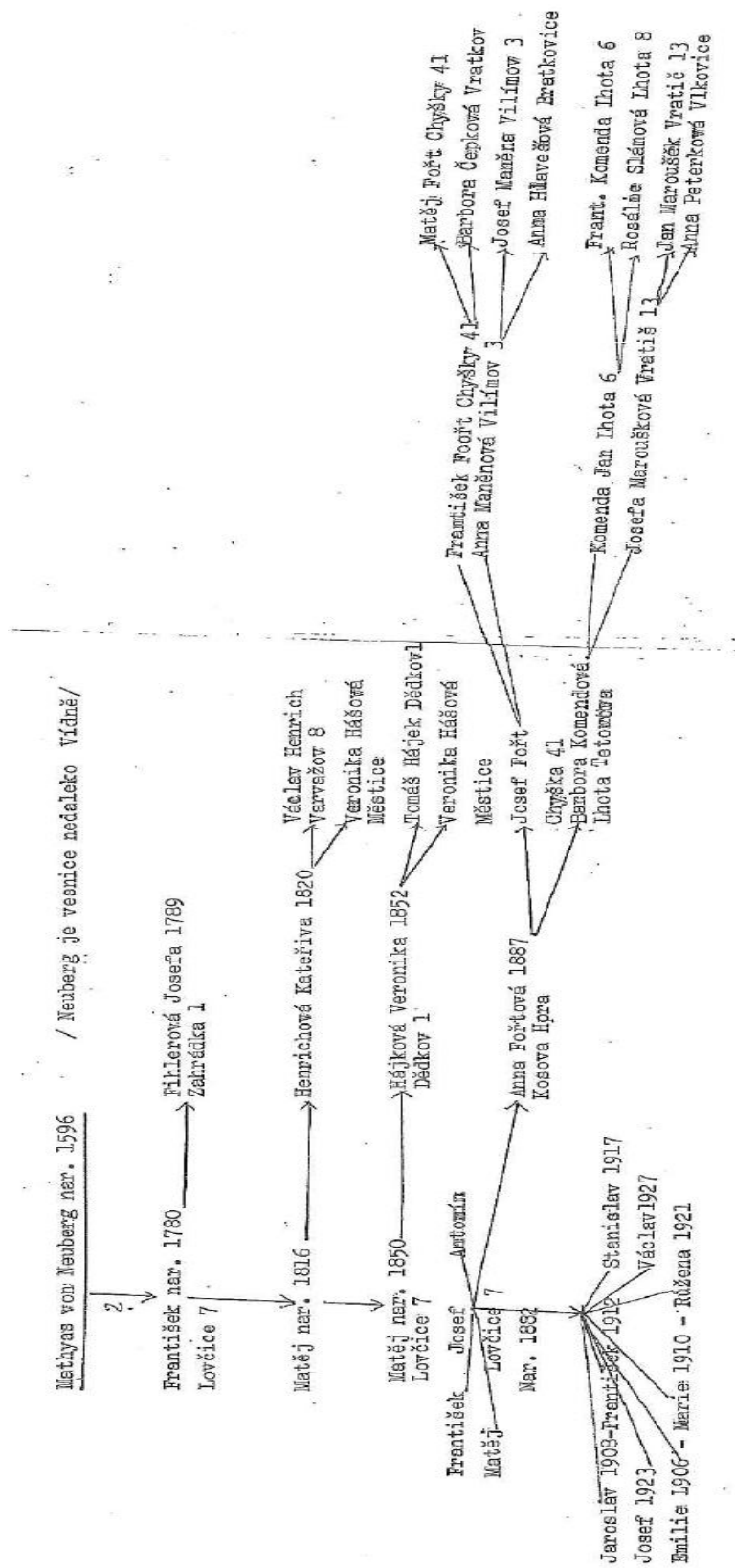
Přílohy

Příloha 1 – Rodiče Růženy Hotové - Anna a Josef Neubergovi

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 2 – Rodokmen rodu Neuberg

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 3 – Vražice - obrázek z roku 1931

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 4 – Vitěšovice

Vloženo: 19.12.2008

Vítěšovice

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 5 – Kaplička ve Vražicích

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 6 – Ruiny v bývalé obci Vražice

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 7 – Dobové fotografie kájovského kostela a přilehlého okolí

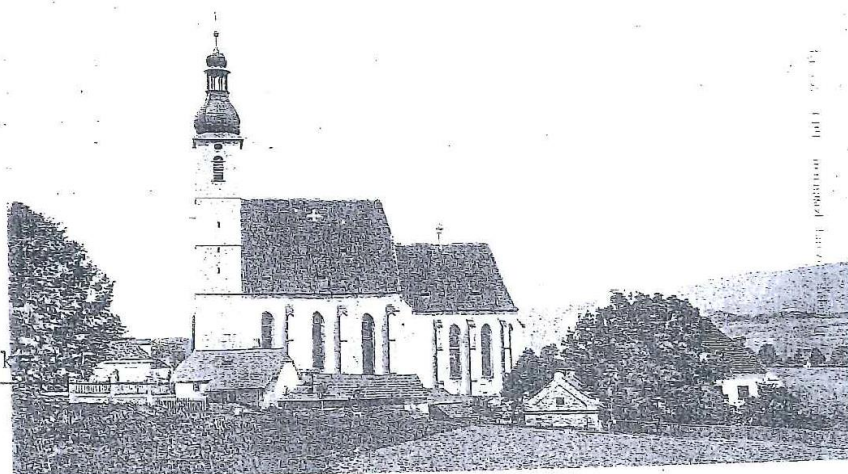
Gruss aus Maria Gojau.

domék hrobaře
Watzla

GOJAU i. B. — Wallfahrtskirche

domék kostelníka
Krichenbauera

porážka
za hospodou

Příloha 8 – Obec Kájov v popředí dům č.p. 8 česká škola

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 9 – Dům Neubergových, Nový Křenov č.p. 44

Zdroj: HOTOVÁ 2012

Příloha 10 – Seznam transportů německého obyvatelstva

Organizace:	Místo	Data vysídlení	Nynější majitel.
Dřívější majitel Pavle Franz	Lazec 12	15.12.1945	Korbelova Zofie 1947 Vojtech František
Kriegerbauer Fr.	" 13	1.4. 1946	Korbelova Zofie
Loth Johann	" 4	4.12.1946	rodina z Lágru
Rada Franz	" 3	1947	Parke ml.
Popisná sídla v Lazci 10, 21, 24, 26, 27, 29 zůstala prázdná.			
Vysídlení Němců z obce Křenov			
I. transport 2.4.1946	Nawara Rudolf, Křenov 30, Bürger Josef, Ehrer Maria Proschko Anna, Křenov 49, Wagner Joh. a Koch Marie, Kř.42 Flaschko Hermann ml., Křenov 4		
II. transport 10.4.1946	Pupeter Agnes 34, Reidinger Elisabeth, Reidinger Franz Reidinger Julie 50, Matzl Josef 27 Bayer Marie, N.Křenov 71, Wiener Marie 54 Anderl Karl a Eleonora Anderl, N.Křenov 67.		
III. transport 15.5.46	3 rodiny z Křenového Dvora, 17 rodin z Křenova 8 rodin z Nového Křenova a 9 rodin z Lazce.		
IV. transport 29.5.46 antifasisté	Vormann Anton, Nový Křenov 68 Müller Pauline, Křenov 6 Fink Anna, Nový Křenov 59		
V. transport 9.6.1946	Křenov 88, 5, 6, 7, 10, 14, 18, 20, 21, 22, 24, 35, 77, 26 a 50 N.Křenov 88, 54, 55, 61, 69, 72 a 75 Lazec 88 24 Jany W. Křenový Dvůr 3 Jany Franz.		
VI. transport 20.6.1946	Křenov 88, 81, 19, 28, 38 a Jan Valentin 27 Nový Křenov 88 71, 76 a 59 Křenový Dvůr 3 rodiny: Wiener, Gallistl, Brader Lazec 88 3, 6, 8, 11, 16, 21 a 26.		
VII. transport 23.7.1946	Lazec: Trosch Fr.2, Schwarz Joh 5, Bartl Anna 6. Křenov: Raab Joachim 7, Trosch Joh.9, Warrisch Joh 19 Proschki Franz 36, Klement Johanna 74.		
VIII. transport 19.9.1946 antifasisté	Flaschko Josef, Motz Franz, Lazec 25, Motz Johann 4, Bürger Franz 27, Grabenbauer Franz 10, Migl Franz 77, Maurer Anton, N.Křenov 60, Berndt Marie, N.Křenov 84.		
IX. transport 26.9.1946	N.Křenov: Binder Josef 59, Spitzenberger Wenzl, Zedel Franz 63, Zedel Wenzel 66, Haas Marie 54, Heuber Eva 61. Křen.Dvůr: Motz Franz.		
X. transport 26.10.1946	Všichni ostatní z Křenového Dvora: Praha: Karl, Praha J. Ledwinka Katherina, Bräuer Anna, Baier Ferdinand, Kerschlagl Hermann, Eibl Johann, Heide Hedwig a Borzik Wilhelm.		

Zdroj: VALENTIN 1918–1949

Příloha 11 – Dobové fotografie Růženy Hotové

1. St. příjímání 1928

Zdroj: Osobní archiv Růženy Hotové v držení autorky práce

Příloha 12 – Dobové fotografie Růženy Hotové

Zdroj: Osobní archiv Růženy Hotové v držení autorky práce

Abstrakt

ANTLOVÁ, R. *Růžena Hotová, 29. 7. 1921 – 1. 10. 2015*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a sociální práce. Vedoucí práce Tomáš Veber.

Klíčová slova: rodný dům, Kájov, Nový Křenov, rodina, těžký život, mobilizace, okupanti, zásobování, válka, bezvládí, odsuny obyvatel, únor

Bakalářská práce popisuje prostý život „obyčejné“ ženy - paní Růženy Hotové, která se narodila v roce 1921 a zemřela ve věku 93 let v roce 2015. Tato žena prožila nejen období předválečné, válečné a období po 2. světové válce, ale také nástup komunistů v roce 1948, období normalizace a na sklonku života i období znovunabytí svobody a demokracie. Práce sama sleduje část života Růženy Hotové od narození po rok 1948. Při práci jsem využila zejména nepublikované vzpomínky paní Hotové. Jedná se jak o vzpomínky rodinné, tak o vzpomínky na události mající dopad nejen na rodinu, ale rovněž na celý český národ. Její pohled na určité historické události jsem konfrontovala s rovněž dosud nepublikovanými záznamy, které provedl křenovský rodák, kronikář Jan Valentin a dále s informacemi z odborné literatury.

Abstract

Růžena Hotová, born 29. 7. 1921 – died 1. 10. 2015

Key words: birthplace, Kájov, New Krenov, family, hard life, mobilization, occupiers, supply, war, anarchy, population movements, February

Bachelor's thesis describes the simple life of "ordinary" women - Mrs. Ruzena Hotova, who was born in 1921 and died at the age of 93 in 2015. This woman lived only pre-war period, the war and the period after World War 2, but also the onset of Communists in 1948, the normalization period and at the end of life period and regained freedom and democracy. Work itself follows a part of life, from birth Růženy finished after 1948. While working I used mainly unpublished memories of Mrs. Hotova. There are both family memories and memories of events that have an impact not only on the family but also the entire Czech nation. Her view of certain historical events, I also confronted with unpublished recordings made by native from New Krenov, chronicler Jan Valentin and further information from the literature.